

TESI DOCTORAL

LA DESTRUCCIO DEL MON RURAL CATALA 1880-1980:
DE PAGESOS A OBRERS I CIUTADANS

Dirigida per: JOSEP TERMES I ARDEVOL

ANDREU MAYAYO I ARTAL

Febrer del 1989

FACULTAT DE GEOGRAFIA I HISTORIA UNIVERSITAT DE BARCELONA

LA FEDERACIO DE TREBALLADORS DE LA TERRA (UGT)

Pobles assistents al I Congrés (gener del 1937)

(FONT: "TREBALL", núm 100, 24-I-1937)

* La Unió de Rabassaires (1922-1948): el partit agrari.

Hem repetit abastament en aquestes pàgines la tesis de que la Ur fou més que una simple organització sindical, que esdevingué amb el pas del temps un partit agrari. Una prova més, d'aquest fet, la trobarem al final d'aquest apartat quan seguim les passes de la Ur a l'exili. Una organització sindical que, l'any 1945, conservarà la seva estructura organitzativa, amb punts de referència en més de trenta Departaments francesos, lluny de la terra, que lluitarà aferrissadament per la seva independència, aquest cop contra les maniobres del Psuc, que editarà regularment el seu portavveu, "LA TERRA", que organitzarà assemblees i conferències tot pensant en la reconstrucció nacional i de l'agricultura, que intentarà reorganitzar-se a l'interior... Això és més que una simple organització sindical destinada a recollir les aspiracions econòmiques dels seus afiliats. Aquí hi ha fusta de concepció global de les relacions socials, del paper de les institucions de l'ordenació econòmica. Aquí hi haurà morts, ben segur l'organització que gaudeix, dossortadament, és clar, del llista més llarg. Aquí hi haurà també, ja ho veurem, marro.

Catalunya és un país de Sindicats més que de partits polítics. Potser sigui perquè és una nació sense Estat i els períodes amb institucions de govern ha estat més aviat migrats. Sigui com sigui, el cas és que el protagonisme social l'han tingut o el tenen Sindicats, com ara la Cnt, la Ur, Ccoo o la Unió de Pagesos. Els partits han estat, i són, mesells de les institucions públiques: estructures electorals i agitadors de la consciència social. Partits, allò que se'n diu partits polítics, podriem esmentar l'Erc en als anys trenta, el Psuc durant la revolució i la transició democràtica, i la Coalició Ciu. A tot estirar, parlariem, en determinades conjuntures històriques, de plataformes polítiques de gran consens social, com foren la Solidaritat Catalana o l'Assemblea de Catalunya, amb l'afegit de l'Entesa dels Catalans. Però tornem a la Ur.

L'anàlisi, doncs, de la Ur depassa l'estricta marc sindical i es projecta en un moviment socio-polític de pes en el camp català durant els anys vint i, sobretot, trenta. Una organització que es desempallegarà de l'ascendent de determinat corrent polític, o electoral, quan no es faci la seva. Com havia de reconèixer Companys en l'Assemblea de delegats de la Ur celebrada al cinema Broadway de Barcelona l'any 1933: "La Unió de Rabassaires és major d'edat i per tant no necessita estar sota la tutela de ningú". I, per això, exigira ser present a les

candidatures de! Font d'Esquerres amb el nom i cognoms propis. Repassem la llista electoral i les etiquetes que acompanyen cada candidat, tots són sigles de partits menys les de la Ur. Es clar, el partit agrari.

Tanmateix, i sense perdre de vista aquesta prèvia, haurem de centrar-nos en l'anàlisi estricta del desenvolupament sindical, del seu creixement i extensió geogràfica. Ras i curt, la Ur neix l'any 1922 i limita la seva organització a la circumscripció de Barcelona aplegant 20.000 afiliats; amb l'adveniment de la República comença la seva extensió per les comarques vitivinícoles del Baix Penedès i del Camp de Tarragona sumant-ne 25.000; a darreries del 1932 penetra a les comarques gironines de la mà de bona part dels sindicats adherit a l'Asa; en el Primer Congrés (maig de 1936), comptabilitza 50.000 afiliats; començada la guerra/revolució absorbeix l'Upa estenent-se a les Terres de Ponent i, posteriorment, per tot Catalunya arribant prop dels cent mil afiliats. Comencem de cap.

Amadeu Aragai, en la introducció del seu llibre El problema agrari català, explica els orígens de la Ur tot dient: "Quan a començaments de l'any 1921 mitja dotzena d'homes de bona voluntat començarem a posar els fonaments de la avui potent Unió de Rabassaires...". Qui eren aquests homes de bona voluntat? Republicans d'esquerra, advocats i polítics com Lluís Companys que bo i seguint les passes de Francesc Layret (43) defensaven els rabassaires davant els Tribunals i maldaven per representar-los políticament a les Corts. Aní, doncs, amb l'empenta dels republicans d'esquerra i aprofitant el canemàs organitzatiu de les societats de resistència creades pels pagesos, a darreries del 1921, prenia cos la Unió de Rabassaires. En l'Assemblea constituent Francesc Riera, de Martorell, fou elegit president i Pere Esmendia, de Rubí, secretari. Companys seria considerat com a "president fundador".

El 22 de juliol de 1922, el governador civil de Barcelona aprovà els estatuts de la Ur. A continuació seguí s'endegà una campanya propagandística a les zones vitivinícoles. El 15 d'octubre sortia el primer número de "LA TERRA", portaveu de la Ur, sota la direcció de Lluís Companys i d'un comitè de redacció format per Francesc Riera (Martorell), Pere Ribart (Sant Pere de Ribes), Jaume Font (Molins de Rei) i J. Bonastre (Masqueta). El 15 de gener de 1923, al teatre Manna de Barcelona, tingué lloc el I Congrés dels treballadors del camp de Catalunya, organitzat per la Ur, amb l'assistència d'uns tres mil pagesos. La Ur aplegava aleshores prop de vint mil rabassaires (44). El programa reivindicatiu anava precedit d'una ferma declaració de principis: "només el treball crea drets efectius per a la possessió i usdefruit de la terra".

L'ambigüitat de la Ur davant la Dictadura de Primo de Rivera, confiada que en podria treure profit, facilità la seva consolidació. El desenvolupament organitzatiu de la Ur per les comarques vitivinícoles de la circumscripció de Barcelona, Penedès, Baix Llobregat, Vallès, Bages, Anoia, es completà el 1925 amb la incorporació del Maresme. En aquesta data, Josep Calvet, dirigent de l'antiga Federació de Treballadors de la Terra del Maresme, junt amb la Societat d'Argentona ingressen formalment a la Ur. Tot amb tot, la confiança depositada en el nou règim anà a mal borràs i la novella entitat se'n ressentí. "LA TERRA" sortia freqüentment amb espais en blanc, censurada, i l'organització estava glaçada.

La instauració de la República obrí noves perspectives. A partir dels decrets de l'onze de juliol i del sis d'agost, començava la gran lluita legal de revisió dels contractes de conreu. La Ur apostà sense embuts per aquesta via legalista i oferí els seus serveis jurídics a les Societats pageses que aplegaven, majoritàriament, viticultors. El rebuig, si més no indiferència, de la Cnt vers aquesta via donà peu a que moltes

Societats del Baix Penedès i el Camp de Tarragona s'adhessin a la Ur (45).

Així, doncs, els rabassaires a l'àmbit de la Ur presentaren les demandes de revisió dels contractes de conreu. Segons els càlculs de Balcells, foren prop de trenta mil les demandes presentades, de les quals un terç es concentraren al Penedès (9.334 a Vilafranca, 2.952 a El Vendrell i 1.118 a Vilanova). La inhibició dels pagesos de l'Alt Camp i la Conca de Barberà, tret de Barberà i Vila-rodonà, palesa, malgrat la penetració de la Ur, que l'hegemonia sindical continuava a mans de la Confederació.

L'estiu de 1932 les coses al camp comencen anar a mal borràs. Les sentències no satisfan els rabassaires i la tibantor entre pagesos i propietaris puja de to. El 13 de juliol, un grup de batlles i jutges municipals, encapçalat per Francesc Riera, alcalde de Martorell i president de la Ur, apellen al Govern de l'Estat per a que intervingui abans que la sang arribi al riu. L'acció, amb el suport de la patronal catalana, reacciona i exigeix el respecte a la legalitat vigent, així com el manteniment de l'ordre públic greument amenaçat. Marcel·lí Domingo, ministre d'Agricultura, aconsegueix que ambdues parts acceptin la creació d'una Comissió Arbitral sota la tutela del ministeri. Però quan Marcel·lí Domingo delega la presidència de la Comissió a Serra i M... l'acció trenca la baralla. Tot seguit els rabassaires del Penedès convoquen una vaga general de tres dies al camp. La vaga, que comptava amb l'adhesió de la Cnt, mobilitzà, segons "La Soli", a més de sis mil pagesos. Per primer cop les forces d'ordre públic republicanes actuaren amb decisió contra els rabassaires tot protegint els propietaris. La Ur protestaria

enèrgicament. Josep Torrents, un dels dirigents del Baix Penedès, encara aniria més lluny i apuntaria al cap de l'Erc, alhora que pràgonava la necessitat d'enfortir un partit polític inequívocament de classe.

"La huelga de los "rabassaires" como protesta a la actitud adoptada por el gobierno respecto al conflicto originado por las revisiones de contratos es justa y oportuna. (...)

Villafranca, la villa de los comerciantes regorditos y de los forandos burgueses, se ha visto inundada de "bravos" mozos de los que forman la legión de asalto, provistos de porras y armas han repartido con singular audacia estacazo limpio demostrando una vez más sus excelentes condiciones físicas. Estos muchachos han producido gran efecto entre la población. Los comerciantes han quedado admirados y los propietarios entusiasmados del trabajo ágil y contundente que realizan estos formidos atletas. (...)

Los pueblos inmediatos a Villafranca han recibido también la visita de los guardias de asalto. Han ido a los pueblos a proteger a los propietarios. Se han puesto incondicionalmente al servicio de los ricos que nunca han trabajado, que són monárquicos de toda la vida y por interés. El Instituto de San Isidro, seguro de la confianza que le dispensa el gobierno, responde con bravuconadas a los intentos de arreglo. El feudalismo de los propietarios se supera ante la actitud francamente parcial del gobierno burgués.

La mayoría de Ayuntamientos del partido judicial de Villafranca están en poder de los "rabassaires". No obstante se ha hecho caso omiso de la autoridad local atropellando eso del principio de autoridad sin ninguna clase de escrúpulo. De todo esto, camaradas "rabassaires", hemos de sacar una provechosa lección. No debemos prestar confianza ni entregar la defensa de nuestros intereses a personas que no pertenezcan a la clase trabajadora. Debemos formar el partido político de la clase trabajadora que se inspire en los principios marxistas de la lucha de clases. La "Unió de Rabassaires" debe seguir esta trayectoria...". ("LA BATALLA", 11-VIII-1932)

L'Acció Social Agrària de Girona s'ha adherirà a les reivindicacions de la Ur i adreçarà, a principis d'agost, un telegrama al President del Consell de Ministres, signat per Boi Juscatresa i en nom dels 10.000 afiliats de la federació sindical, que acabarà dient: "Si constituyentes decepcionan aspiraciones campesinas, alteración orden público inevitable esta provincia, por estar cansados promesas Gobierno". Mentre, el dia 4 d'agost, Amadeu Aragai intervenia a les Corts en el debat sobre la Reforma Agrària denunciant el problema rabassaire i recordant que la Ur comptava

amb 25.000 afiliats i una influència social que ultrapassava els 100.000 pagesos. Més endavant escriuria, en el llibre esmentat, "Els rics es creen fent pobres. No es tracta sols de crear riquesa, sinó de distribuir-la millor..."

En el mes de setembre, l'agitació rabassaire sacseja el Vallès, amb la solidaritat dels treballadors de la indústria i els serveis, sota la consigna: "tot cap a casa!". La situació de crispació social obliga Companys a intervenir, el dia 13, en una famosa allocució radiotònica, en la qual passant de puntetes sobre el pleit que enverinava el camp apel·la al seny i amenaça amb l'expulsió de la Ur de tots aquells que protagonitzin actes de violència. Potser sigui la darrera vegada en que la veu de Companys sigui escoltada amb fe religiosa. El rabassaires pleguen veles i accepten, de la mà del president Macià, seure a negociar. El 21 de setembre es signa l'acord entre l'Iacci i la Ur conegut com el "Pacte de la Generalitat" (46). Comptat i debatut, els dirigents rabassaires sortiren escaldats. Mentre els socis de l'Iacci aplaudien les bases aprovades, les bases rabassaires amufaren el nas i en algunes zones, sobretot les influenciades pel Boc, no baixaren la guàrdia.

El Penedès seguirà patint un estat d'agitació permanent. I no debades, la Federació Regional de Camperols de la Cnt el·ligirà Vilafranca per a celebrar el seu Congrés a mitjats de setembre. Pocs dies després, el governador civil de Tarragona ordenarà la clausura del local del Boc a El Vendrell. El dia 29 de setembre, Pau Padro és detingut a la porta del cementiri quan presidia el dol de l'enterrament civil de la seva companya. La repressió endegada contra els dirigents bloquistes s'atura davant l'amenaça de vaga general a tot el Baix Penedès. Padró és posat en llibertat. El sis de novembre, convocada conjuntament per la Ur i la Cnt, té lloc a Tarragona una massiva manifestació de pagesos. Els Guàrdies d'Assalt obren foc contra els manifestants fent greument dos pagesos. Macià, que es trobava a la ciutat participant en la campanya electoral de l'Erc, posa el crit al cel.

En el segon semestre de l'any 1932, amb l'agitació rabassaire de fons, passa tot i força en el panorama sindical agrari català. A les Terres de Ponent es consolida la Upa, l'Asa de Girona, després d'un gran desenvolupament, es fracciona i una part dels sindicats s'adhereixen a la Ur (el dia 2 de setembre surt el primer número d'"EL TERRASSA", publicat a Llançà), la Cnt revifa i celebra Congrés a Vilafranca, i dins la Ur hi ha remor de fons. L'ampli retús del rabassaires de l'anomenat "Pacte de la Generalitat", la repressió violenta de les autoritats i els decrets del Govern Central referents al pleit encara més a la baixa, provoquen la pèrdua de credibilitat dels dirigents de la Ur. El mes d'octubre, Francesc Riera i Claramunt i Jaume Sallés i Figueres, president i tresorer, respectivament, presenten la seva dimissió

dels seus càrrecs. Ras i curt, s'han cremat sindicalment, tot i que continuaran en la direcció del sindicat, i l'Erc els hi ofereix una sortida digna com a diputats al Parlament de Catalunya.

Pau Padró, símbol de la repressió rabassaire, passa a ocupar la presidència de la Ur. Els bloquistes, doncs, guanyen posicions dins el sindicat i l'Erc veu amenaçada la seva influència. Però l'Erc escombra, ajudada per la llei electoral, a les eleccions al Parlament Català (Riera i Sallés són elegits diputats a Barcelona-circumscripció), mentre Pau Padró, dins la candidatura del Boc a Tarragona, obté 1.813 vots, un magre resultat. La lectura dels resultats electorals és notoria: els rabassaires tornen a delegar la seva representació política a l'Erc. I és que els seus màxims dirigents havien estat taxatius: "ara va de debò, solucionarem legalment el problema rabassaire per sempre més".

A les acaballes del 1932, les aigües tornen al seu llit dins la Ur. Josep Calvet i Mora, alcalde d'Argentona i vice-president del sindicat des del 1931, substitueix Padró a la presidència i Amadeu Aragai, diputat a Corts per l'Erc, assumeix la secretaria general. El Consell Central de la Ur quedà constituït, al costat dels esmentats, per Pau Baqués, Ramon Mas, Jaume Llopart, Enric Esplugues, Francesc Riera i Pau Padró. La vinculació dels dirigents rabassaires, tret de Pau Padró, a l'Erc es manifesta però d'un corrent molt més crític.

Fixem-nos que Calvet, vice-president del sindicat, no es present a la signatura del "Pacte de la Generalitat". De fet, dels assistents a la reunió només resten a la direcció Aragai i Riera. Tot amb tot, mesos més tard, Josep Torrents analitzant la qüestió agrària i el confusióisme de l'Erc criticarà el desplaçament dels bloquistes de la direcció del sindicat:

"(...) Valiéndose de habilidades y trucos han desplazado a los verdaderos luchadores, porque eran comunistas y se han colocado intrusamente en la dirección de una organización que nada hicieron para crearla y que ahora están empeñados en echarla a perder. En el único distrito que a los campesinos no les costaron sus revisiones de contrato ni tiempo ni dinero, fué en el distrito de Vendrell. No queremos enunciar los méritos, pero si que nos interesa hacer constar que el único que asistió, poniéndose incondicionalmente al lado de los rabassaires de Vilafranca durante la célebre huelga de campesinos, donde se jugaba la vida o la muerte del movimiento rabassaire, fué el compañero Padró. ¿Dónde estaban en aquellos momentos álgidos los diputados de la Esquerra? Se fueron a Madrid ...".
(*"LA BATALLA"*, 20-VII-1933)

El 14 d'abril de 1933, segon aniversari de la proclamació de la República, més de vint mil rabassaires procedents de tot Catalunya es manifesten pels carrers de Barcelona per tal d'esperonar l'acció legislativa del Parlament. En el document lliurat al President Macià, i subscrit per 240 seccions locals de la Ur, s'afirmava "...l'activitat del poder públic en l'adopció de mesures i la promulgació de lleis adients resulta d'una lentitud desesperant, el mateix per als agricultors en general que per als que creiem que la revolució necessària en els moments actuals és possible sense arribar a la violència material." Tanmateix, l'Erc, plena de contradiccions i de picabaralles internes, fuig d'estudi.

L'estiu de 1933 un altre cop la collita és a punt i encara no s'ha arribat a un acord satisfactori pel discurs seu repartiment. La Ur, amb la mosca rere l'orella, demana el cap de Pere Mies, conseller d'Agricultura i dirigent de la Unió de Sindicats Agrícoles. El President Macià no diu pruna però Mies juga fort i presenta la dimissió arrossegant dies després al Conseller en Cap Carles Pi i Sunyer. La crisi és oberta. Malgrat guanyar posicions el sector més moderat de l'Erc en la reestructuració del cartipàs, la conselleria d'Agricultura passa a mans de Joan Ventosa i Roig, conegut per les seves simpaties amb la Ur. Aquest fet facilita de nou les relacions entre l'Erc i la Ur de cara a les eleccions de diputats a Corts del 19 de novembre de 1933. Calvet es presenta a les llistes de l'Erc i Aragai reprteix. Ambdós surten elegits.

El desembre de 1933, a despit de l'Erc, la Ur fa l'aleta amb les els partits i sindicats obrers bo i signant la crida a favor de l'Aliança Obrera. D'aquesta manera palesa, malgrat no integrar-se definitivament en el moment de la seva constitució, el març de 1934, una vocació inequívoca d'intervenir directament en la política catalana amb un perfil propi. Una actitud que es consolidarà durant la repressió arran dels fets d'octubre de 1934 i que es manifestarà públicament en el moment de confeccionar la candidatura del Front d'Esquerres. I, no cal dir-ho, a partir de la revolució amb la participació directa en totes les institucions de govern.

Les condicions dervades de la repressió del conflicte social i el protagonisme de la Unió de Sindicats Agrícoles durà la Ur a transformar les seccions sindicals en sindicats agrícoles-cooperatius tot seguint l'exemple d'Argentona.

"Així fou com, durant el bienni negre, en què la repressió de Gil Robles impossibilitava una acció sindical en gran escala, es donà la consigna que cada grup sindical es doblés d'una cooperativa agrícola que realitzés en comú les operacions de compra i venda. Això era tant o més necessari per quan existia a Catalunya un moviment sindical agrícola d'orientació burgesa (es refereix a la Usa), el qual, per

procediments gens acostats a les idees de cooperació i d'emancipació, i sí molt a les del caciquisme, pretenia adquirir l'hegemonia dels interessos econòmics dels pagesos". ("TERRA LLIURE", desembre 1937)

D'aquest procés neixerà la Federació de Sindicats Agrícoles. Paral·lelament, la Ur, en la perspectiva de millorar la prestació de serveis, constituirà la Mutualitat d'Accidents. Al mercat del Born de Barcelona instal·larà una parada de venda dels productes del camp. A Vilafranca del Penedès bastirà una Central Vinícola Cooperativa, a la qual s'adheriran tot seguit els cellers de Vilafranca, Les Cabanyes, Llorenç del Penedès, Castellbisbal, Porrera i Vila-rodona. Cal destacar els contactes que iniciarà aquesta Central Vinícola per a l'exportació de vi a Txecoslovàquia. Així mateix, posarà en peus una cooperativa de consum. Tota aquesta activitat econòmica i cooperativa li permetrà eixemplar la seva base social. La Ur, sens dubtes, es professionalitza però, tanmateix, no abandona la lluita social. Ans al contrari, crea específicament una Secció Social per a tot allò que faci referència a la lluita sindical i política. En la seva direcció destacaran els elements bloquistes amb Padró al capdavant. A partir del febrer del 1936, el protagonisme de la Secció Social creix però els dirigents de l'Erc han begut oli. L'abril de 1936, Amadeu Aragai, desplaçat de les llistes electorals i arraconat dins la Ur, intentarà passar a l'ofensiva organitzant un míting a Martorell. La direcció de la Ur desautoritzarà l'acte i, durant el Congrés, el mateix Aragai (47).

El Congrés de la Ur s'obrí el dia 15 de maig de 1936, a la sala d'actes de la Unió Cooperativa Barcelonesa, amb l'assistència de 250 delegats en representació de les dues-centes cinquanta seccions i vint-i-cinc mil afiliats (48). A la nit, al local del Cadci, tingué lloc l'assemblea ordinària de la Secció Social. La radiografia territorial de l'organització continua palesant el pes de les zones vitivinícoles. Del 1933 al febrer de 1936, podem observar una consolidació de les comarques tradicionals - Maresme, Vallès, Anoia, Bages, Baix Llobregat, Penedès, Tarragonès i Alt Camp - i una més gran extensió a les comarques perifèriques del rovell de l'ou: Osona, Solsonès, Segarra, Conca de Barberà, Baix Camp i, fins i tot, Terra Alta.

L'editorial del número doble de "LA TERRA" (1-VI-1936), que reproduïx els debats i resolucions del Congrés, subratlla el caràcter d'organització de classe, els seus objectius transformadors i la voluntat de contribuir a la unitat de les forces socials de classe:

"Caldrà tenir present, també, que la Unió de Rabassaires és una organització obrera de classe i que, per tant, sobretot després del Congrés, ja no serà possible mantenir deliberadament confusions sobre la naturalesa i el caràcter dels seus procediments i dels seus objectius. Fidels als principis que situen la seva activitat

social en la lluita de classes, la Unió de Rabassaires actuarà constanment amb franca oposició amb la classe burgesa i amb les institucions polítiques que, permanentment o circumstancialment, representin els interessos d'aquesta classe. No serà, tampoc, possible, per tant, voler exigir de la Unió de Rabassaires certes actituds ni complaences que, si bé són bones per a sortir d'un compromís, representen sempre una traïció als principis i un allunyament indiscutible dels objectius que propugnem. (...)

Es absolutament indispensable armar amb major urgència a una articulació total de les forces obreres catalanes, i la Unió de Rabassaires, conscient de la transcendència enorme que això significaria per a la vida social del nostre país, i conscient també de les seves pròpies possibilitats, es declara des d'avui fermament disposada a treballar incessantment perquè aquesta articulació sigui possible".

El Congrés reclama solemnement al President Companys la reposició de la totalitat dels pagesos desnonats ("LA TERRA", el 15 de juny, publicarà tot un llistat elaborat per la Secció Social dels pagesos que encara no han estat reposats) i les quantitats que els propietaris obligaren a retornar i pagar indegudament als conreadors durant el bienni negre. Recordem que aquests eren els dos punts claus introduïts per la Ur en el pacte electoral del Front d'Esquerres. L'onze de juny es promulga el decret que obliga els propietaris a retornar i pagar als pagesos les terres i les parts retingudes indegudament.

Els càlculs efectuats per la Ur, exclusivament a partir de les seves seccions, situen la quantitat global prop dels cinc milions de pessetes. La Ur demanarà, voluntàriament, és clar, el lliurament als beneficiaris pel decret del 10% de l'import total a cobrar per tal de bastir un Casal a Barcelona. El projecte del Casal, obert a tots els pagesos catalans, és encisador, ja que contempla la instal·lació d'un hotel de tres pisos, amb cinquanta habitacions "econòmiques i higièniques", un restaurant, un cafè, les oficines de les Seccions de la Ur, una sala d'exposicions de productes agrícoles, una sala de lectura i biblioteca...

La Ur, sens dubtes, ha canviat. Ja no és el sindicat dels rabassaires sinó el partit agrari, dels pagesos catalans. Fins i tot "LA TERRA" canvia la llegenda i surt com a "Portantveu dels Treballadors del Camp de Catalunya". Josep Torrents, un dels més fermes defensors de l'articulació de la Ur amb el projecte d'unificació obrera, proposarà una adaptació de la lletra de "La Internacional":

LA INTERNACIONAL RABASSAIRE.

Amunt obrers i rabassaires,
amunt al crit de llibertat,
drecem la nostra ensenya roja,
de justícia i d'igualtat.

Els tirans de tota la terra
al crit de guerra destronem,
i esborrant fites i fronteres,
les mans obreres estrenyem.

De la lluita final
el nostre himne serà
un cant de justícia
que el poble salvarà.

De la lluita final
el nostre himne serà
"La Internacional"
que el poble salvarà.

Tirans, cacics i jesuïtes,
el poble ja no en vol cap més,
cremem les seves lleis escrites
junt amb ells per sempre més.
Implantem el nostre comunisme
roig de vida i llibertat,
i trenquem dels tirans la brida
que lliga el poble explotat.

De la lluita final....

("LA TERRA", 1-VII-1936)

A darreries del juliol de 1936, surtiran cap el front els primers camions plens de rabassaires, amb faixes i espartenyets, els punys closos, sota les banderes verdes-vermelles, distintives de la Ur, i, potser, cantant l'esmentada internacional. Això sí, de fusells i municions ben poques. Semblava cosa de tres dies. I la gresca, i el dolor, durà trenta mesos.

El nou clima generat arran de la victòria del Front d'Esquerres i la projecció social assolida amb la celebració del Congrés permetrà l'extensió de la Ur per tot Catalunya. En aquests mesos previs al 19 de juliol es constituiran a les comarques gironines, com a estructures orgàniques de la Ur, la Federació de Santa Coloma de Farnès, la Federació Agrària de Torroella de Montgrí, el Sindicat Comarcal de Banyoles, la Federació Comarcal d'Olot, la Federació comarcal de Girona i la Federació de Sindicats Agrícoles i Cooperatives de l'Empordà. A les Terres de Ponent es produirà la integració de la Unió de Conreadors de la Terra de Lleida (sindicat creat per l'Erc) i es mantenen "relacions cordialíssimes" amb la Upa de la qual és secretari "el nostre bon amic Garsaball". A les comarques meridionals són en vies de formació les federacions del Baix Ebre i de Falset.

La Ur gaudirà d'una posició privilegiada en els òrgans de govern i les institucions durant la revolució. Josep Torrents serà el representant de la Ur en el Comitè Central de Milícies Antifeixistes, de juliol a setembre de 1936, Josep Caivet ocuparà ininterrompudament la conselleria d'Agricultura i Pau Padró presidirà, a partir del setembre de 1937, el Consell d'Agricultura. Paral·lelament, la Ur participarà en el govern de la majoria d'ajuntaments i esdevindrà el pal de paller de la Fesac. Tot plegat li donarà l'hegemonia sindical al camp català.

El desembre de 1936, l'hegemonia de la Ur és completarà amb la integració definitiva de la Upa i absorció de la Usa. De la fusió de "LA TERRA" i "PAGESIA", òrgan de la Usa, sortirà "TERRA LLIURE", amb l'especificació, però, de portaveu de la Ur i altres conreadors del camp de Catalunya. En el primer editorial de la nova publicació es reafirma, malgrat la centralitat econòmica de la Fesac, la voluntat inequívoca de dirigir la revolució al camp català:

"En constituir-se la Federació de Sindicats Agrícoles de Catalunya la U.H. deixa de realitzar les funcions econòmiques que s'havia impossat(...) Ara la U.R. torna a ésser una organització sindical. ¿Per a lluitar contra els propietaris?, preguntarà algú. No, per a orientar la marxa de la revolució al camp. (...) Una reforma agrària o una revolució en el camp, no pot limitar-se a solucionar el problema social i deixar de banda els altres problemes -tècnics, econòmics i polítics- que són tan o més importants que aquells.

(La Ur) Vol ésser el guia de la revolució al camp: la seva història i les cinquanta mil famílies agrupades

als seus rengles li donen una autoritat indiscutible per a prendre la iniciativa..."

Les xifres d'afiliació de la Ur s'inflaran, és clar, per raons polítiques o de quotes de poder. Quan hom posi en dubte l'atribució sistemàtica de la conselleria d'Agricultura a la Ur, es replicarà amb vehemència que la Ur compta amb "120.000 famílies pageses, que representen 300.000 ó 400.000 camperols" ("TERRA LLIURE", 15-V-1937). A partir de juliol de 1937, "TERRA LLIURE", començarà a publicar periòdicament, en un intent de contrarestar els llistats confederals, la relació de les noves seccions locals que es van constituint arreu de Catalunya, principalment a la Terra Ferma i a les comarques meridionals. Tot amb tot, les xifres més fiables són les donades, el juliol de 1937, per Víctor Colomé, és a dir, unes 500 seccions amb prop de 85.000 afiliats.

El creixement per tot de la Ftt-Ugt, a l'ombra del Psuc, esdevé una amenaça per l'hegemonia sindical de la Ur, la qual reaccionarà defensant amb ungles i dents la seva identitat i, sobretot, la seva independència. El Psuc, en la seva Conferència Nacional del juliol de 1937, decidirà jugar sindicalment al camp les dues cartes: la de la Ftt-Ugt i la de la Ur. Aquesta, recelosa, introdueix una esmena, el mes de setembre, en els nous estatuts de l'organització, que prohibeix la doble afiliació sindical. L'afiliació a la Ur, doncs, serà incompatible amb la de qualsevol altra sindical agrària. Era, si més no, una mesura per a frenar l'ascens, fonamentalment, de la Ftt-Ugt i evitar la competitivitat sindical.

Les relacions entre la Ur i el Psuc -un cop el Psuc hagi renunciat a l'absorció de la Ur i aquesta hagi acceptat el paper del primer com a pal de paller de la revolució- seran estretes i reeixides. Tanmateix, davant les insinuacions formulades pel Psuc, en els seus documents i a cau d'orella, al voltant del perill -contra la concepció del partit únic del proletariat- que suposa l'existència d'una Ur amb característiques de partit agrari, la Ur decideix agafar el bou per les banyes i fer pública la seva posició a través d'un editorial de "TERRA LLIURE"(30-X-37), sota el títol: "Que és la Unió de Rabassaires?".

"Quan una organització està composta per una massa imponent, té una història d'anys, ha portat i realitzat encara una labor importantíssima, és tenir ganes de perdre els temps discutint que és".

I segueix recordant el motiu del seu neixement:

"Les mateixes paraules de Lluís Companys que han estat citades per a demostrar (?) que la U.R.C. històricament és un partit polític, diuen tot el contrari. "Calla -diu ell- que els treballadors del camp tinguessin un organisme que els comprengués i que, sense ésser del tipus de l'Institut de Sant Isidre, no fos tampoc del tipus que en les ciutats s'havia imposat amb caire morbós i d'una violència endèmica i extraordinàriament perillosa". El qual diu ben clarament que calla que la Unió de Rabassaires no fos un sindicat reaccionari com era el de Sant Isidre ni extremista i terrorista com eren alguns sindicats de l'any 1920".

L'argument contra l'afirmació de la Ur com a partit polític es fonamenta en el caràcter exclusivament pagès dels seus membres i, per tant, seria absurd un partit polític format només per pagesos.

"I en la composició de la Unió de Rabassaires trobem l'argument més rotund i incontrovertible contra qui vol que sigui un partit polític. Per més combinacions, filigranes i equilibris que es facin amb la Unió de Rabassaires, sempre existirà un punt immutable, impossible de fer desaparèixer o de modificar: que la Unió de Rabassaires és una associació de conreadors catalans i de res més que de conreadors, en la qual no pot figurar-hi ningú que no sigui treballador de la terra".

Bé, podria ser un partit agrari? De fet aquesta és la mare dels ous de la controvèrsia. Aquí l'argumentació és més feble, ja que, essencialment, es limita a rebutjar el model de partit agrari reaccionari.

"Formar un partit agrari osigui recolzat en els camperols, ho féu Dollfus a Àustria i també ho intentà la C.E.D.A. a Espanya. En els llocs on el proletariat es mostra altament avançat i revolucionari, la reacció mira de recolzar-se en els treballadors del camp socialment endarrats. Això podia fer-se a Àustria o per terres de Castella, però no a Catalunya on la massa pagesa està també socialment avançada, gràcies en bona part a la Unió de Rabassaires que sempre s'oposarà que el camp serveixi a la reacció. Per això causa sorpresa que el qui es vol presentar com un esforçat paladí de la col·laboració entre la ciutat i el camp, partí de la Unió de Rabassaires com d'un partit polític agrari, després d'haver dit: "Dollfuss aprofità el divorci entre els obrers del camp i de la ciutat, i es llançà contra els segons amb el beneplàcit dels onmers per ofegar amb la veu dels canons, el moviment alliberador de la ciutat".

Al capdavant, justifica la seva projecció social en la vida pública catalana com a necessitats del moment històric.

"Es tan fort el caràcter social de la Unió de Rabassaires, que sempre es veu obligat a dir-hi (el Psuc) partit social-polític. Tornem a trobar un joc de paraules. L'obra social pertany fonamentalment als sindicals; la política, als partits; l'econòmica a les cooperatives. I és confondre i barrejar lamentablement les coses parlar de partits socials-polítics i altres combinacions per a enredar la troca.

Cert que tota missió social no pot desentendre's de la política, com la política no pot deixar de banda el camp social, sense que per això es confonguin els interessos particulars d'una professió amb els generals d'una nació. Per això, a la Unió de Rabassaires, no hi ha estat indiferent la Monarquia i la república, els Governos de dreta i els d'esquerra, el feixisme i el Front Popular. La tàctica més elemental li imposava ajudar a enderrocar la Monarquia i implantar la República, a vèncer la reacció i a fer predominar les esquerres, a combatre el feixisme i a mantenir el Front Popular. Altres entitats sindicals, culturals o esportives han intervingut directament o indirectament en situacions polítiques, sense que per això ningú no els ha de discutir ara llur caràcter fonamental i bàsic..."

Així, doncs, la Ur seria essencialment un sindicat agrari i circumstancialment un partit agrari. Però hom no és defineix tant pel que diu ésser sinó pel que realment fa. Tot fa pensar que la finalitat d'aquest discerniment conceptual té més a veure amb una voluntat de curar-se en salut davant el Psuc i no posar-li broses al beure, que no pas amb seva activitat pública on, si més no, l'essència i la circumstància són indestruïbles. Són moments, és clar, d'aquells catalogats com a històrics.

Els nous Estatuts de la Ur, registrats el 18 d'agost de 1937, formalitzen la composició del Comitè Central a partir d'un representant de cada comarca, cosa que venia sent norma habitual. El Comitè Central es reuneix, ordinàriament, cada dos mesos i es dota d'un Consell Executiu format per un president i quatre secretaris: d'actes i relacions, d'agitació i propaganda, administratiu i d'organització interior. El nomenament, així com substitució, dels membres del Comitè Central era competència de les Federacions Comarcals i calia per a ser elegit portar quatre anys com a mínim d'afiliat a l'organització.

A darreries del mes d'octubre de 1937, es fa públic el primer llistat de membres del Comitè Central elegits, sens dubtes el nucli dirigent.:

Maresme..... Josep Calvet (Argentona)
Baix Penedès..... Pau Paró (El Vendrell)
Alt Penedès..... Pau Baqués (Subirats)

Baix Llobregat..... Joan Bertran (Gelida)
 Anoia..... Josep Buil (Piera)
 Vallès Occidental..... Jaume Grau (Pins del V.)
 Vallès Oriental..... Feliu Tura (Mollet del V.)
 Osona..... Pere Turigues (Vic)
 Alt Camp..... Josep Toldrà (Vila-rodonà)

El primer seria elegit President i els quatre següents secretaris (49).
 Posteriorment s'anirien incorporant:

Bages..... Francesc Brunet i Comallonga (Vilatorrada del Cardener)
 Ribera d'Ebre..... Jaume Aloriso i Algeró (Mora la Nova)
 Terra Alta..... Miquel Gil i Membrado (Horta de Sant Joan)
 La Selva..... Josep Turan i Mir (Forners de la Selva)
 Alt Empordà..... Francesc Pujolà (Figueras)
 Barcelonès ..... Celestí Boada i Salvador (Gramanet del Besòs)
 Tarragonès..... Francesc Paris i Agràs (Tarragona)
 Bergada..... Joan Faro i Seuba (La Vall d'Àn) (La Vall d'Àn)
 Priorat..... Jaume Fortunado i Antic (Marçà)
 Segarra..... Josep Vives i Puig (Cervera)
 Urgell..... Francesc Mateu (Tàrraga)

Joan Comorera haurà de reconèixer, el mes de desembre de 1937, davant el III Congrés de la Ugt de Catalunya: "La més forta organització camperola a Catalunya és la Unió de Rabassaires". El gener de 1938, "TERRA LLIURE" es congratula de la difusió de 90.000 exemplars (u per afiliat). La comarca de l'Alt Empordà i de La Selva han assolit federar a cinquanta i vint-i-tres seccions, respectivament. El ple del Comitè Central del 3 de març de 1938 parla de més de vuit comarcals constituïdes. El protagonisme dels joves en l'organització i direcció de la Ur ens la dona la notícia de la incorporació de molts membres del Comitè Central al front, principalment a partir del mes de maig de 1938.

Amb l'ocupació militar de Catalunya per part de l'exèrcit del general Franco s'inicia una nova etapa de la Ur marcada per la repressió, personal i col·lectiva, l'exili, la lluita contra el nazi-feixisme, els camps de concentració i d'extermini. Potser cap organització catalana hagué de pagar una contribució de sang tant elevada. Potser ningú com els pagesos patiren la dissort de la separació de la pàtria, de la terra conreada. La majoria restaren a l'aguait a l'altre costat dels Pirineus. Alguns dirigents aprofitaren l'avinentosa i traspassaren l'Atlàntic tot fugint dels estralls de la guerra. D'aquest n'hi haguren que, amb diners provinents del fons de la Fesac, muntaren una fàbrica de sabó a Colòmbia. D'altres la situació els vingué costat amunt i no se'n sortiren. Josep Torrents acabaria suicidant-se, l'any 1943, a l'hospital de dementes de l'Havana.

El 10 de juny de 1945, tot just acabada la confrontació bèl·lica a Europa, tingué lloc a Perpinyà, al matí al cinema Família i a la tarda a la sala Aragó, una assemblea de membres de la Ur que es trobaven a França. Presidiren l'acte Pau Padró, Pau Baqués i Josep Buil, del Consell Executiu; Feliu Tura i Francesc Brunet, del Comitè Central; i Cèsar Borràs, Sebastià Garsaball i Ramon Mas, de la comissió organitzadora. L'assemblea aprovà per unanimitat una resolució presentada per Sebastià Garsaball i Cristófol Rebull que deia:

"Els sota-signants degudament documentats de què Josep Calvet, ex-conseller d'Agricultura de la Generalitat de Catalunya, ha cursat telegrams al President Irla i a dirigents dels partits polítics en nom de la U.R.C., demanem a l'Assemblea desautoritzí a l'aludit senyor car considerem que no té dret a continuar detectant la representació de la nostra organització, mentres no hagi donat comptes de la seva anterior conducta moral i no sigui de nou autoritzat pels afiliats de la U.R.C." ("LA TERRA", Nova època, 6-IV-1946)

L'Assemblea reafirma el programa aprovat en el I Congrés i el manteniment de la independència de l'organització de qualsevol partit polític, així com la legitimitat dels organismes elegits l'any 1938 i concretament del Consell Executiu format per Calvet, Padró, Baqués, Bertran i Buil (50). Josep Calvet, doncs, serà desautoritzat i amb ell el representant de la Ur, Armengol, en el govern català. Així mateix, donada la convivència de diferents opcions polítiques dins l'organització, la Ur s'ofereix com a interlocutora dels partits per tal de facilitar la unitat política dels antifeixistes. I expressa el desig de que el President Irla nomeni un govern de la Generalitat amb la presència de la Ur, la qual serà decidida pel Consell Executiu de la pròpia organització.

El dia 6 d'abril de 1946 sortirà el primer número de "LA TERRA", nova època, editada a França, on, al costat de les resolucions de l'Assemblea de Perpinyà, es publicarà els punts de referència de l'organització en més de trenta Departaments francesos. Pau Padró i Josep Carles, des de Prades, tindran cura de la correspondència i administració del periòdic, respectivament. La cotització dels afiliats de la Ur s'estableix en 20 francs.

Des de les planes de "LA TERRA" es recordarà els companys víctimes de la barbàrie nazi-feixista, la història de la Ur bo i polemitzant amb diferents opinions (Feliu Roig replicarà l'article de Camps i Arboix "La qüestió agrària a Catalunya", publicat, el juny de 1945, a la revista "QUADERNS", de Perpinyà) i s'informarà tant dels esdeveniments de l'exili com de l'interior. El mes de maig de 1946, el President Irla nomena un Govern de la Generalitat format per Pompeu Fabra, Carles Pi i Sunyer, Joan Comorera, Antoni Rovira i Virgili, Josep Carner, Manuel Serra i Moret, Francesc Paniello (aquests dos darrers ben aviat presentaran la seva dimissió) i Pau Padró, en representació de la Ur. Un altre cop, gairebé com sempre, el moment històric determina la funció de partit agrari de la Ur.

L'any 1945, la Ur es reorganitza a l'interior i constitueix

un comitè provisional a Barcelona fent circular "LA TERRA". Aquesta farà esment del clima de terror en què viu el camp català sota el franquisme, de la requisita per part de la Cns dels béns de la Fesac, i dels caos econòmic que dona peu a l'estraperlo i l'especulació. La Ur valorarà molt positivament l'abstenció de les zones rabassaires en el referendun del sis de juliol de 1947, ja que mentre a Barcelona-ciutat les abstencions sumen 133.947 a Barcelona-circumscripció són 78.508. Concretament: al districte de Vilafranca d'un cens de 36.532 refusen participar 10.188, el 29 per cent. Deu n'hi do! Sobretot tenint en compte que els col·legis electorals han estat instal·lats en les fleques i botigues de queviures.

El maig de 1948, "LLUITA", el portaveu del Psuc a França, publica una crida als rabassaires, signada per vuit dirigents de la Ur, entre ells quatre delegats departamentals Ramon Mas (Aude), Pau Rovira (Haut-Garonne), Pere Santacana (Seine) i Miquel Colet (Gironde), convocant-los a una assemblea a Tolosa. El Consell Executiu posarà el crit al cel i desautoritzarà l'anomenada "Assemblea de Tolosa" com una maniobra del Psuc de manipular i controlar la Ur. Les crítiques es centraran fonamentalment en Evarist Massip, ex-dirigent de la Fesac a la Segarra, col·laborador habitual de "LA TERRA", i secretari agrari del Psuc.

La majoria dels dirigents rabassaires faran costat al Consell Executiu, principalment a la figura de Pau Padró. I "LA TERRA" (juny de 1948) publicarà un manifest de recolzament signat, a més a més dels tres membres del Consell executiu, per: Cristófor Rebull, Cesar Borràs, Francesc Brunet, Joan Bosch, Jaume Fortunado, Pere Puig, Jaume Cortadella, Joan Baldrís, Romà Planas, Jaume Sallés, Sebastià Garsaball, Josep Baqués, Ramon Pons, Francesc Mateu, Josep carles, Joaquim Cufí, Josep Solé i Gregori Biosca.

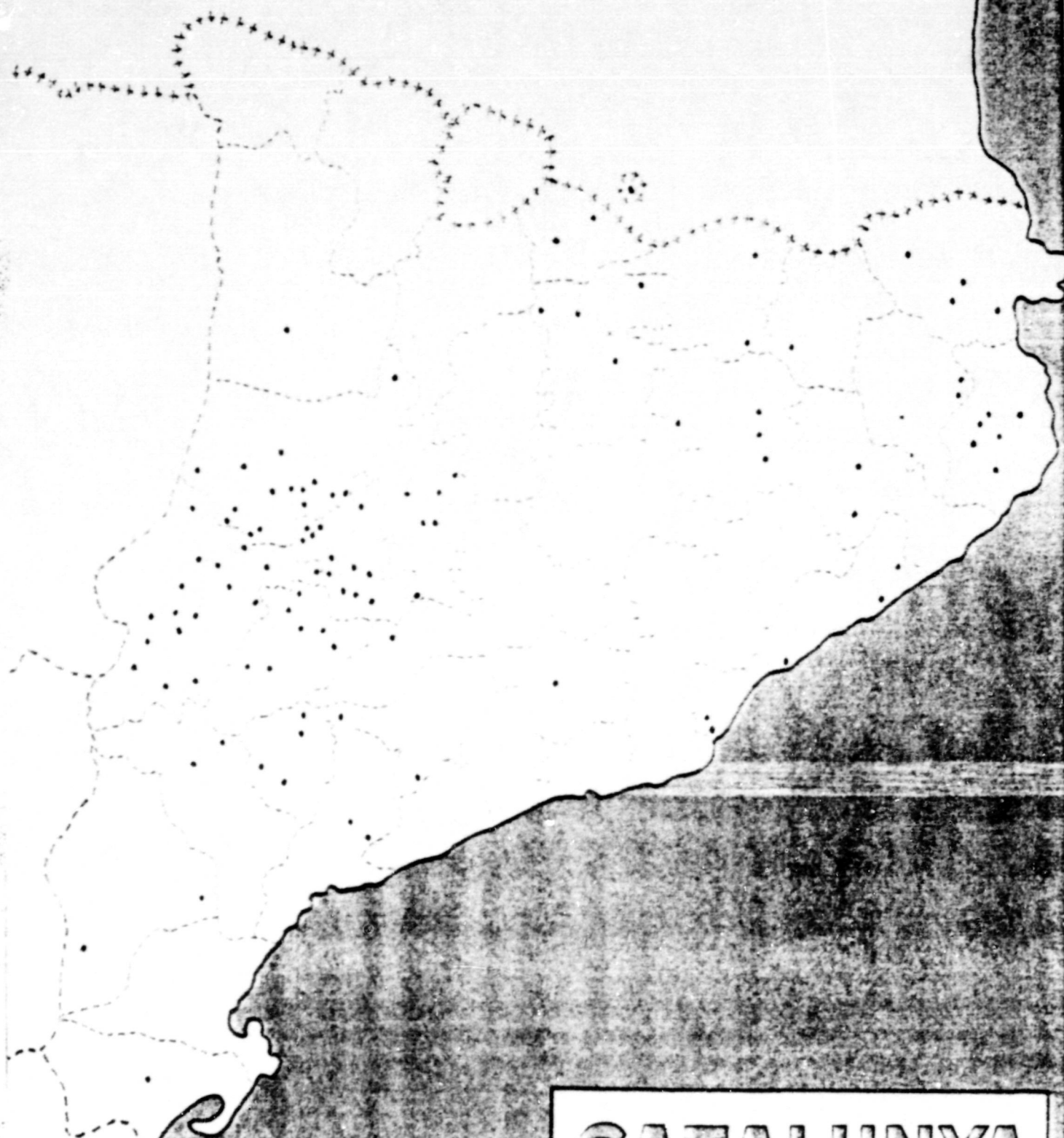
Tot i que l'estirabot del Psuc només arrosega Ramon Mas del Comitè Central rabassaire, o gent de vàlua com Feliu Roig, assolirà trencar la Ur i ferir-la de mort. La llarga nit franquista se'n ocuparà de tirar-li terra al damunt. Tanmateix, l'esperit de la Ur reeixerà a començaments dels anys setanta amb la fundació de la Unió de Pagesos. Però, això, ja són figues d'un altre paner.

UNIO DE RABASSAIRES 1933-36

CATALUNYA
COMARQUES

EXTENSIO DE LA UNIO DE RABASSAIRES 1937-38

CATALUNYA
COMARQUES

UNIO DE RABASSAIRES 1945 (FRANÇA)

MILES
0 50 100 150 200 250 300

Departments & Their Capitals

SECCIONS LOCALS DE LA UNIO DE RABASSAIRES (1933-36)

ANOIA.

A) La Beguda Alta, El Bruc del Mig, Cabrera d'Igualada, Calaf, Capellades, Carme., Castellolí, Copons, Els Hostalets de Pie-rola, Jorba, La Llacuna, St. Jaume Desoliveres, Sta. Maria de Miralles, St. Martí de Tous, Montmaneu, Odena, Orpi, Piera, Pobla de Claramunt, Els Prats del Rei, Vallbona, Vilanova del Camí.

B) Argençola, Bellprat, Igualada, Maians, Masquefa, Veciana.

ALT PENEDES.

A) Avinyonet, La Bleda, Les Cabanyes del P., Castellví de la Marca, Font-rubi, Gelida, La Granada, Lavem, Llorenç del P., Mediona, Ordal, Pacs, Pla de Penedès, Pontons, Puigdàlber, La Ràpita, St. Cugat Sesgarrigues, St. Jaume de Moja, St. Joan de Mediona, St. Llorenç d'Hortons, St. Quintí de Mediona, Sta. Fe del P., Sta. Marganda i els Monjos, St. Martí Sarroca, St. Miquel d'Olèrdola, St. Pau d'Ordal, St. Pere de Riudebitlles, St. Sadurn d'Anoia, Subirats, Torrelles de Foix-Cuscunya, Vilafranca del P., Vilobí del P.

B) L'Arboçar d'Avinyonet, Guardiola de Font-rubi, Moja (Olèrdola), Torrelvid.

BAGES.

A) Artés, Balsareny, Calders, Callús, Cardona, Castellgalí, Fals, Fonollosa, El Guix, Horta d'Avinyó, Manresa, Moià, Monistrol de Calders, Navarxes, Navars, El Pont de Vilorrara, Rajadell, Rocafort de Bages, Sallent, St. Cristòfol, St. Feliu Sasserra, St. Fruitós de Bages, St. Mateu de Bages, St. Salvador de Guardiola, St. Vicenç de Castellet, Sta. Maria d'Oló, Santpedor, Súria.

B) Avinyó, Castellfort del Boix, L'Estany, St. Joan de Vilatorrada, St. Martí de Torroella, Talamanca.

BAIX LLOBREGAT.

A) Abrera, Begues, Cervelló, Collbató, Corbera de Baix, Corbera de Dalt, Esparraguera, Martorell, Molins de Rei, Olesa de Montserrat, La Palma de Cervelló, El Papiol, St. Boi de Llobregat, St. Climent de Llobregat, St. Esteve Sesrovires, St. Feliu de Llobregat, St. Joan Despí, Sta. Coloma de Cervelló, Torrelles de Llobregat, Torrelletes, Vallirana.

B) Gavà, St. Andreu de la Barca, Sta. Maria de Vilalba.

BARCELONÉS. A) Badalona i Sta. Coloma de Gramenet.

BERGUEDA.

A) Avià, Berga, Borredà, Casserres, Gironella, Olvan, Puig-reig.

B) Sta. Maria de Merlès, Viver i Serateix.

GARRAF.

A) Canyelles, Castellet, Cubelles, Olesa de Bonesvalls, St. Pere de Ribes, Vilanova i la Geltrú.

B) Les Massuques de Castellet.

MARESME.

A) Alella, Argentona, Canet de Mar, Malgrat, Mataró, Oros, Premià de Dalt, St. Pol, Teià, Tiana, Tordera.

B) Cabris, Calella, St. Iscle de Vallalta.

OSONA.

A) Lluçanès, Prats de Lluçanès, St. Julià de Vilatorrada.

B) Balenyà, Olost de Lluçanès, Oristà, Orís, Perafita, St. Boi de Lluçanès, St. Bertomeu de Grau, St. Martí del Bas.

VALLES OCCIDENTAL.

A) Barberà del V., Caldes de Montbui, Castellar del V., Castellbisbal, Cerdanyola, Creu Alta(Sabadell), Montcada i Rei-xac, St. Cugat del V., St. Llorenç Savall, St. Quirze de Ter-rassa, Sta. Perpètua de Moguda, Rellinars, Ripolllet, Rubí, Sabadell, Sentmenat, Terrassa, Vacarisses, Viladecavalls, Us-trell.

B) Gallifa.

VALLES ORIENTAL.

A) L'Atmella del V., Casellterçol, La Gariga, Granollers, La Liagosta, Mollets, Montornès del V., Parets, St. Eulàlia de Ronçana.

B) Cardedeu, La Roca del V., St. Fost de Campsentelles.

ALT EMPORDA.

A) Espolla, Llança, Vilajuïga.

B) Campmany, Pau.

BAIX EMPORDA. B) Ullastret.

GARROTXA. A) Les Preses.

RIPOLLES. B) Les Lloses.

LA SELVA. A) Anglès, Blanes, St. Coloma de Farners.

LES GARRIGUES. B) Fulleu.

NOGUERA. B) Vilamajor.

SEGARRA.

A) Aguilar de Segarra i Guissona.

B) Biosca, Sant Antolí, St. Pere dels Arquells, Talavera.

SEGRIA. B) Almacelles.

SOLSONES.

A) Clariana de Cardener.

B) Lladurs, Llobera, Navés, Olius, Pinós, El Pinell, Riner, Solsona.

ALT CAMP.

A) Aiguamúrcia, Alcover, Alió, Bràfim, Cabra del Camp, Masl-lorenc, Nulles, Les Pobles d'Aiguamúrcia, El Port d'Armentera, Puigpelat, Rodonyà, Santes Creus, Valls, Vila-rodona.

B) Figuerola del Camp, Montferri.

BAIX CAMP.

A) Castellvell del Camp i La Selva del Camp.

B) L'Aleixar, Montbrío, Reus, Riudoms.

BAIX EBRE. B) La Cava.

BAIX PENEDES.

A) Albinyana, L'Arborç, Bellvei, La Bisbal del P., Calafell, Llíger, Juncosa de Montmell, Papiol, Tamarit, El Vendrell.

B) Banyeres del P., Cunit, El Montmell, St. Jaume dels Domenys.

CONCA DE BARBERA.

A) Blancafort, Pira, Rocafort de Queralt.

B) L'Espluga de Francolí, St. Coloma de Queralt, Sarral.

PRIORAT. B) Porrera

RIBERA D'EBRE. A) Benissanet.

TARRAGONES.

A) Bonastre, El Catllar, Creixell, El Morell, La Nou de Gaià, Els Pallaresos, La Pobla de Montornès, Roda de Berà, Salomó, La Secuita, Tarragona, Torredembarra, Vilallonga.

B) Altafulla, Constantí, Els Garidells, Perafort, La Pobla de Mafumet, Vila-seca, Vespella de Gaià.

TERRA ALTA.

A) Corbera d'Ebre i Gandesa.

B) Batea, Prat de Compte, Vilaalba dels Arcs.

FONTS: A) "LA HUMANITAT", 15-IV-1933. El llistat és de les 240 seccions de la Ur que van subscriure el manifest lliurat al President Macià el 14 d'abril de 1933. Vegeu A. BALCELLS, 1968(1983), pp. 425-430 (Hi han alguns errors en la distribució comarcal)

B) "LA TERRA", 1-VII-1936. Publica el llistat de 237 localitats amb les quantitats que els propietaris obligaren a retomar i pagar indegudament als conreadors durant el bienni negre. Tal com indica el mateix periòdic: "L'estadística ha estat feta únicament entre les seccions locals que el 16 de febrer d'enguany figuraven dintre de la UNIO DE RABASSAIRES".

Hem optat per transcriure aquelles seccions que no eren presents a la llista A.

* Encara podríem afegir St. Vicens Calders(Baix Penedès) i Lloà(Priorat) constituïdes el 1931 segons el registre d'As-sociacions del Govern Civil de Tarragona.

EXTENSIÓ de la UNIO de RABASSAIRES (1937-38)

SEGRIA - Els Alamús, A'botàrrec, Alcoletge, Almenar, Archs (Lleida), Bell-lloc d'Urgell, Corbins, Golmés, Llardecans, Maials, Montoliu de Lleida, Seròs, Soses, Vilanova d'Alpicat, Olèstria(Sidamon), Puigverd de Lleida i Ros-selló de Segrià.

LA NOGUERA - Albesa, Alfarràs, Balaguer, Bellcaire d'Urgell, Camarasa, La Portella, Tèrmens, Torrelameu, Ventoses, Baronia de Riab, Lutzènit, Preixens, La Sentiü de Sió, Os de Balaguer i Montgai.

L'URGELL - Agramunt, Belianes, Castellnou de Seana, Tàrraga, Vallbona de les Monges, Vilanova de Bellpuig, Vallverd d'Urgell, Anglesola, La Fuliola, Ivars d'Urgell i Maldà.

LES GARRIGUES - Borges Blanques, Juneda, El Soleràs, La Floresta, Els Torms, Torregrossa i Vinçua.

LA SEGARRA - Vallfogona del Riucorb, Massoteres, Torrefeta Florejacs i Torà de Riubregós.

PALLARS JUSSA - Tremp.

PRIORAT - Cornudella del Montsant, Capassers, La Vilella Alta i Ulldemolins.

BAIX CAMP - Raus, L'Aleixar i Prades.

RIBERA D'EBRE - Flix i La Palma d'Ebre.

TERRA ALTA - El Pinell de Brai i Arnes.

MONTSIA - La Galera del Pla.

CONCA de BARBERA - Solivella.

ALT CAMP - Vallmoll.

ALT EMPORDA - L'Armentera, El Far d'Empordà, Darnius i Llogala d'Algera.

BAIX EMPORDA - Calonge i les Gavarres, Corçà, País Parlat, Peratallada i Rupia.

GIRONES - Flaçà, Campiiong, Mullet de Ter i Tudela de Ter (Sant Gregori).

GARROTXA - Falgars (Joanetes).

RIPOLLES - Vidrà i Molló.

CERDANYA - Guils de Cerdanya, Prullana i Llívia.

BERGUEDA - Gósol, Gisclareny, Castellar de N'Hug i Vilardà.

OSONA - La Torre d'Oristà, Vilanova de Sau, Osormort i Tàrradellas

LA SELVA - Maçanès i Famers de la Selva.

MARESME - Calella, Palafolls i El Masnou.

BARCELONES - L'Hospitalet i Esplugues del Llobregat.

ALT PENEDES -La Rovira Roja-Guardiola del Penedès(Fort-rubi)

NOTA: Aquestes noves incorporacions suposen un increment d'uns vuit mil afiliats més. El mateix juliol de 1937, data de la seva formació, s'acorda expulsar la secció que hi havia a Reus per seguir les directrius i estar al servei d'una altra sindical. A partir de gener de 1938 es produeixen les baixes de les seccions següents: Els Gandells(Tarragonès); Puigdàlber (Alt Penedès); Sorba(Solsonès); La Torre de l'Espanyol(Ribera d'Ebre); Tost(Alt Urgell); Clariana de Castellet(Garraf); Camarles(Baix Ebre); Bassella(Alt Urgell); La Ràpita dels Alfacs (Montsià); Son(Pallars Sobirà); Salou de la Selva(Gironès); L'Aldea(Baix Ebre); Les Planes d'Hortoles(Garrotxa); Queixans (Cerdanya); Segúries de Ter(Ripollès); Aió(Alt Camp); Arbe- ca, L'Espluga Calva i Fullella(Garrigues); Llorac(Conca de Barberà); Cornudella del Montsant i Gratallops(Priorat); Liardús (Solsonès); La Secuita i Constantí(Tarragonès).

FONT: "TERRA LLIURE".

UNIO DE RABASSAIRES 1945 (FRANÇA)

ARIEGE.....	Ramon Puigsech.
AUDER.....	Ramon Mas.
ALLIER.....	Martí Llobart.
AVEYRON.....	Josep Solsona.
BOUCHES-DU-RHONE.....	Cristófor Rebull.
CALVADOS.....	Josep Solé.
CANTAL.....	Joan Rovira.
CHER.....	Bonaventura Junyart.
CORDOGNE.....	Domènec Arta.
EURE-ET-LOIRE.....	Romà Planas.
GARD.....	Pau Ripoll.
GERS.....	Antoni Manyé.
GIRONDE.....	Miquel Colet.
HAUTE-GARONNE.....	Pau Rovira.
HAUTE-VIENNE.....	(no consta)
HAUTES-ALPES.....	Ernest Roca Guilera.
HAUTES-PYREN.....	Bartomeu Font.
HERAULT.....	Sebastià Garsaball.
ILLE-ET-VILAINE.....	Joan Cadevall.
INDRE.....	Ramon Pons.
LOT.....	Isidre Raimi.
LOIRET.....	Josep Ricart.
MANCHE.....	Jaume Prunés.

NIEVRE..... Joan Puig.
ORNE..... Pere Tarrés.
PYRENEES-OR..... Joan Bosch
SAONE-ET-LOIRE..... Gregori Biosca.
SEINE..... Pere Santacana.
SEINE-ET-MARNE..... Antoni Regué.
SEINE-ET-OISE..... Antoni Vallès.
TARN..... Jaume Fortunado.
TARN-ET-GARON..... Joan Mane.

FONT: "LA TERRA", nova època, num 1, 6-IV-1946.

• Comissions Pageses

A les darreries dels anys seixanta, el sindicalisme agrari torna a articular-se, clandestinament, és clar, al camp català. L'impuls vindrà, un cop més, del cap i casal, de l'extensió de les mobilitzacions socials, de l'auge del moviment universitari i de la intensificació de la lluita sindical als centres industrials. No endebades, el primer intent de reorganització sindical agrària, Comissions Pageses, prendrà el nom del moviment sindical industrial constituït l'any 1964 sota la denominació de Comissions Obreses. Tanmateix, seria poc rigorós atribuir la nova embranzida sindical agrària exclusivament a factors exògens. Cal, així mateix, fer esment de les lluites sectorialitzades i territorialitzades que en aquests anys es produeixen al camp català, des de la Terra Ferma contra l'expropiació de terres i privilegis del Bisbat o el preu del préssec (1968), fins les protestes i negatves a pagar les injustes quotes de la Seguretat Social Agrària realitzada pels pagesos de les comarques gironines, passant pel moviment de masovers de la Plana de Vic i la tasca soterrada i efectiva de molts pagesos dins el sindicalisme vertical i, molt particularment, en la democratització de les cooperatives.

Els protagonistes de la nova organització sindical són els joves, una nova generació formada professionalment a l'Escola de Perits Agrícoles i políticament en el moviment antifranquista. Joves inquiets i compromesos que posaran el cuc als seus amics dels pobles i que intentaran arrossegar als seus pares. Cal tenir en compte, però, que l'organització sindical en règim de clandestinitat, plagada de dificultats i de penills, és minoritària i, per tant, que ens referim a un moviment d'avantguarda i no de masses. Tanmateix, la qüestió no és de nombres sinó de voluntat i de projecte. I aquest grup de joves pagesos eren pregoners de la força de la raó.

Una altra característica d'aquest moviment sindical era el seu caràcter unitari acompanyat per les forces polítiques antifranquistes i democràtiques, principalment, el Moviment Socialista de Catalunya i el Psuc. El Psuc, el pal de paller de la unitat antifranquista, contribuï decisivament en la seva organització i articulació. I, cal dir-ho, de forma generosa. En aquest sentit edità, a partir del 1967 fins el 1977, "LA VEU DEL CAMP CATALA", una tribuna d'expressió lliure i oberta a tots els pagesos que tenien quelcom a dir i s'ho havien de callar perquè el franquisme els tapava la boca. De la premsa clandestina dedicada específicament a les qüestions del camp podem citar "UNIR", publicació de les seccions comarcals del Msc, de la qual sortiren quatre números entre 1969 i 1970.

La constitució formal de les Comissions Pagueses data de l'any 1968 i neix amb la voluntat d'aplegar a tots els treballadors del camp: petits propietaris, arrendataris, parcers i jornalers. Així ho explicaven un any després en el número 1 de la revista "CAMP", apareguda l'agost de 1969 i que es difondrà per algunes comarques de manera irregular durant poc més d'un any:

"Uns quants homes honrats, treballadors del camp, representants de diverses comarques, ens vàrem aplegar en un poble de Catalunya per formar el nucli de pagesia del país, que és conscient dels problemes que patim i que solament nosaltres mateixos podem resoldre"

Comissions Pagueses de bell antuvi manifestarà la seva voluntat inequívoca de lligar les reivindicacions econòmiques amb la necessitat de recuperar les llibertats democràtiques, així com la seva solidaritat amb la lluita de la resta de treballadors amb el lema: "Comissions Obreres i Comissions Pagueses: una mateixa lluita". En la primera declaració feta pública exposarà amb claretat les seves aspiracions, els objectius immediats i concrets, el llistat de reivindicacions i, sobretot, la necessitat d'enfortir l'organització:

"Avui, com en el passat, sols prenent en les nostres mans la defensa dels nostres interessos podem fer valdre les nostres justes aspiracions.

- Per combatre l'abandó a que els homes del camp estem sotmesos pel sistema polític i econòmic plutocràtic que ens mal governa.
- Contra l'explotació monopolista a que ens sotmeten les indústries químiques i els intermediaris dels nostres productes.
- Per acabar amb l'explotació dels propietaris absentistes, amb les conseqüències d'unes estructures depassades i injustes, i amb la pervivència d'uns costums feudals.

Es necessari que ens unim en un gran moviment reivindicatiu. Un mot d'ordre s'ha d'extendre per tot el País:

- A CADA POBLE DE CATALUNYA, UNA COMISSIO PAGESA
- A CADA COMARCA, UNA COMISSIO COMARCAL PAGESA
- PER TOTA CATALUNYA, UNA COMISSIO COORDINADORA NACIONAL DE LES COMISSIONS PAGESES (...)

(reproduïda a "UNIR", juny de 1969)

Dels objectius assenyalats en aquesta declaració citem el de "reclamar i exercir el dret de reunió i d'associació per la defensa dels nostres interessos". Sense organització les idees no poden perviure i sense llibertat l'organització és una quimera. La conquesta de les llibertats democràtiques i nacionals esdevé, doncs, el punt de partida, tal com l'idea-força, escrita amb majúscules al final del manifest, "LA UNIO FA LA FORÇA". De les reivindicacions apuntades, essencialment de tipus econòmic, destaquem una que lliga amb la tradició de lluita cultural del sindicalisme agrari: "Volem escoles dignes per als nostres fills. Volem un ensenyament obligatori i gratuït per a tots, amb mestres eficients i ben pagats".

L'agost de 1969 se celebra a Madrid, sota els auspicis del Pce, la primera trobada de les Comissions Pageses a nivell estatal. Hi participen delegacions de Catalunya, Aragó, Castella-Lleó, Castella-La Manxa i Andalusia. S'hi adhereixen les Comissions Pageses de Múrcia, País Valencià, Galícia, Astúries i Euskadi. De la trobada en surt un comunicat semblant a l'esmentat.

El Primer de Maig de 1970, Comissions Pageses fa una crida a la solidaritat entre els obrers i camperols bo i abonant la idea de la planificació econòmica, industrial i agrària, en benefici del conjunt dels treballadors i del propi país. Comissions Pageses, en les seves declaracions més ideològiques, recollirà les dues grans tradicions del sindicalisme agrari: la reformista, apostant per la democratització i professionalització de les cooperatives, i la revolucionària, tot acceptant la possibilitat de crear formes de treball en comú, és a dir, col·lectivitacions.

La dècada dels setanta es caracteritzarà pel gran desenvolupament de les mobilitzacions socials, de l'associacionisme cívic de tot tipus, de les forces polítiques i sindicals, i dels organismes unitaris democràtics. Les comarques del rera país i els pagesos no quedaran endarrera, fins i tot en determinats moments esdevindran protagonistes i politzaran la lluita antifrancuista.

L'abril del 1971, els jornaleros d'amposta protagonitzaran la primera gran vaga al camp en demanda d'un jornal de cinc-centes pessetes, set hores de treball i una remuneració de setanta-cinc pessetes per les hores extraordinàries. A inicis del 1972, la conflictivitat prendrà volada dins de la mateixa Escola de Perts Agrícoles. El mes de febrer se celebra la IV Assemblea de les Comissions Pageses amb la participació de representants de setze comarques i dels estudiants de l'Escola de Perts Agrícoles, ara anomenada d'Enginyers Agrícoles (la majoria dels quals, com ara l'Andreu Peix, formaran l'anomenada comissió tècnica). L'Assemblea decideix esperonar la participació decidida -infiltració en dirien- dins el sindicalisme vertical

-Germandats, Cambres, Cosa, Utecos- amb la finalitat d'accelerar el procés democràtic que s'estenia per tot el país. L'impagament de la quota de la Seguretat Social Agrària, demanant la seva modificació i equiparació amb el règim general, seria elegida com cavall de batalla.

Els primers conflictes esclataran al Segrià. No endebades, aquesta comarca, juntament amb la Noguera, l'Urgell i les Garrigues, són les que presenten una més gran concentració de població activa agrària amb un important dinamisme productiu.

Així, doncs, vint-i-nou pagesos d'Albatàrrec es neguen a pagar les quotes de la Seguretat Social Agrària. El dia 4 de maig de 1972 l'intent d'embargament efectuat contra alguns dels pagesos rebecs és impedit per la ferma actitud del veïnat. Uns fets que recorden els aldarulls contra els impostos dels consums, de vuitanta anys enrera, i que palesen la pervivència d'una forma de lluita tradicional rural. El dia 10, vint-i-vuit pagesos d'Artesa de Llerda publiquen a "LA VANGUARDIA" i "TELEX-EXPRES" una carta de solidaritat amb els pagesos d'Albatàrrec boicoriant el boicot.

Les protestes dels pagesos s'adrecen, així mateix, contra l'espoliació de les terres de conreu generades pel desenvolupament del model urbà-industrial, concretament contra les indústries d'enclavament a les comarques meridionals, centrals nuclears i petroquímiques, i les especulacions al voltant de la empresa Pegaso a S. Andreu i la construcció de la Universitat Autònoma de Barcelona. Paral·lelament, "LA VEU DEL CAMP CATALA" publicarà un suggerent, i punyent, article sobre la situació de la dona pagesa i la necessitat de la seva incorporació a la lluita sindical i social a les zones rurals.

A la tardor de l'any 1972, l'atenció es polantzava en les eleccions de la Cambra Arrosera d'Ampostà, que havien de renovar la meitat de la Junta Directiva. Malgrat les pressions d'En Margalef, un dels coneguts cacics franquistes del Delta, la candidatura democràtica obté el 30 per cent dels vots. A les acaballes de l'any, un grup de pagesos de La Canonja i La Selva del Camp són detinguts per difusió de propaganda il·legal i objecte de maltractaments a mans de la Guàrdia Civil.

L'any 1973 s'intensifica la recollida de signatures a les Terres de Ponent contra les quotes de la Seguretat Social Agrària i pro la incorporació al règim general. La campanya fou promoguda per la Joventut d'Acció Rural Catòlica i canalitzada a través de les cooperatives i el sindicalisme vertical. Només a Balaguer es recullen 785 signatures. Tot i ésser emparada per una entitat eclesiàstica i exposar les mateixes recomanacions fetes pel president de la Cambra Oficial Sindical Agrària

(Cosa) de Lleida, Joan Manuel Nadal i Gaya, l'acció rebé l'oportuna resposta repressiva (I. ALDOMA, P. 21). A Juneda dos pagesos pateixen l'embargament de la furgoneta, la televisió i part del mobiliari. La repressió, però, genera solidaritat, adhesió, mobilització, organització i voluntat de conquerir nous espais de poder. Així, a tall d'exemple, a Arbeca l'oposició democràtica, dirigida pel jove pagès Josep Pau, assoleix la majoria a les eleccions del "Centro", la principal entitat del poble. Al caliu d'aquesta mobilització sorgiran els Comitès Popolars de Pagesos, formats per joves pagesos d'Arbeca, Belianes i l'Espluga Calba d'orientació ideològica clarament socialista (51), que editaran una revista, "CONREU", de la qual en sortiran cinc números amb un tiratge de cinc-cents exemplars.

Els conflictes i mobilitzacions de l'any 1973 representen un salt qualitatiu sense precedents. La situació de lluita generalitzada arreu del país esperona, sens dubtes, el moviment reivindicatiu al camp però, també, l'exemple dels conflictes agrars que es produeixen arreu de l'estat, com la "pebotada" de la Ribera Navarra (novembre de 1973) o la negativa (l'any 1972) de la cooperativa de Villamalea (La Manxa) de fer efectiu el lliurament obligatori del 10 per cent de la producció vinícola per la seva destilació en acohol a un preu ruïnós (ALONSO i altres, 1976).

En aquest sentit, cal destacar, tot seguint l'exemple dels pagesos empurdanesos i de la Cooperativa de Villamalea, l'acció col·lectiva de totes les cooperatives vinícoles de la província de Tarragona contra el lliurament obligatori. El procés d'aquesta acció és paradigmàtic del consens assolit contra la política agrària de la Dictadura i de la utilització de la pròpia plataforma del sindicalisme vertical per a plantejar i guanyar el conflicte. Així, doncs, al pronunciament de determinades cooperatives, com la de Montblanc o Gandesa, s'adherixen en cascada la resta. A la fi, el mateix Mestres, president de la Uteco, que el primer any havia presionat les cooperatives per a que lliuressin el 10 per cent estipulat, no tan sols decideix sumar-se a la protesta sinó que passa a encapçalar-la. La negativa, recolzada per més d'un centenar de cooperatives i la Uteco, es reforçada per la creació d'un dipòsit comú, per valor aproximat del 30 per cent del lliurament, com a garantia de la posició ferma de les cooperatives. En aquest sentit, la cooperativa que cedia davant l'Administració perdia el dipòsit.

L'esquerda entre el país oficial i el real era cada cop més evident i, en aquest estira i arrossa, les institucions oficials anaven perdent credibilitat mentre els organismes democràtics la guanyaven dia rera dia. Amb motiu del segon aniversari de la constitució de l'Assemblea de Catalunya, la Comissió Permanent féu públic un important document especialment adreçat als pagesos i els problemes de les zones rurals

"En commemorar ara l'Assemblea de Catalunya el segon aniversari de la seva I Sessió no podria oferir-se millor tasca que la d'ajuntar-se sòlidament amb els treballadors del camp, amb els pescadors i gent de la ruralia, en la seva lluita per les seves reivindicacions, en el camí de la consecució de les seves llibertats polítiques socials i nacionals (i apuntava, entre d'altres):

- L'abandó cultural i sanitari dels pobles.
- L'èxode constant dels homes del camp cap a sectors industrials conseqüència dels baixos rendiments del treball camperol (pescador i de la migradesa dels jornals.
- L'acció del capital monopolista imposant expropiacions de terrenys rendibles per a dedicar-los a instal·lacions industrials o a autopistes amb baixes indemnitzacions, pagades amb regateig i tardança.
- La manca d'instruments tècnics i econòmics que permetin el millorament de la producció (...). ("LA VEU DEL CAMP CATALA", novembre de 1973)

La declaració no era simplement formal sinó que obeïa a la voluntat de l'Assemblea de Catalunya de representar tots els sectors socials del país i a la presència directa de pagusos en el seu funcionament i desenvolupament. La declaració coincidi amb la detenció dels "113", entre ells, els pagesos Celesti Regué, Albert Rius i Josep Rius. Els pagesos, doncs, tenien ja un altre punt de referència. Ara només els calia una organització pròpia capaç d'assumir la direcció i coordinació de les mobilitzacions que s'anaven produint. Aquesta neixeria el novembre de 1974, després de tot un seguit de reunions celebrades durant l'estiu, amb la denominació d'Unió de Pagesos, tot reivindicant la tradició històrica de la Unió de Rabassaires. No endebades, el seu portantveu, aparegut per primera vegada el juliol de 1975, prendria el nom de "LA TERRA".

• La Unió de Pagesos (1974-1980)

La Up neix de la confluència de tots els grups i moviments que són empenyent les mobilitzacions pageses, des de les Comissions Pageses, els Comitès Populars de Pagesos fins molts dirigents naturals dels pobles, amb càrrecs de responsabilitat a les cooperatives o el sindicalisme vertical, decidits a bastir un nou sindicat agrari unitari, democràtic i independent, que aplegui tots els sectors socials del camp català, pagesos i ramaders, arrendataris, parciers, masovers, jornalers i propietaris que treballin directament la terra o les granges, sense cap mena de discriminació per motius ideològics, religiosos o polítics. El novembre del 1974 adreçarà un manifest als pagesos i ramaders de Catalunya, el qual serà considerat com el manifest fundacional.

"(...) L'anàlisi del moment actual ens manifesta ben clarament que som víctimes d'un procés d'acumulació capitalista, bona part del qual s'ha fet a la nostra esquena, xuclant dels camp català nosolament l'estalvi, causa per la qual ens hem quedat sense força econòmica, sinó també el millor de la nostra força de treball: la joventut, que ha emigrat en massa per engruxir l'exèrcit dels treballadors industrials.

35 anys d'explotació brutal a les nostres terres han buidat les Comarques catalanes i han robat el pes polític i social que havien tingut en el transcurs de la història, tan important en l'equilibri social català. La pagesia s'ha convertit durant aquesta època en el sector més espoliat del sistema polític. Ens han deixat també sense força social. Totes les nostres organitzacions foren aniquilades al començament de la Dictadura. Avui no tenim cap pes en la política agrària del Règim, que va dirigida a l'únic profit dels grans monopolis que acaparen la transformació i comercialització dels productes del camp.

Davant d'aquesta situació d'indefensió total, tots els assistents hem coincidit en que la nostra tasca urgent i primera és la d'organitzar-nos. Cal bastir una Organització pagesa de donar força als nostres interessos econòmics i a les nostres aspiracions socials.

Per això es precis superar les nostres diferències polítiques, les nostres ideologies particulars, per arribar a un autèntic Organisme Unitari, representant dels interessos reals de tots els treballadors de la terra.

Creiem que els objectius bàsics d'una Organització pagesa han de ser de dues menes:

- La defensa dels nostres interessos econòmics i socials

- La creació de quadres que assegurin la continuïtat del moviment pagès.

(...)

La nostra lluita està, doncs, vinculada a la dels treballadors industrials i altres sectors del poble per l'obtenció de les llibertats democràtiques i nacionals de Catalunya i de la resta de l'Estat espanyol. La nostra Organització -que des d'ara titulem l'UNIO DE PAGESOS- cal que prepari els homes adequats per la confecció d'un Programa d'autèntica transformació agrària, capaç d'orientar amb coherència la política pagesa i ramadera en un futur govern democràtic servidor del poble".

Aquest manifest és, sens dubtes, una declaració de principis que recull la millor tradició del sindicalisme agrari català. D'una banda, descru amb cruïda la situació d'espoliació demogràfica, econòmica, social i institucional del camp català, i assenyala sense embuts els culpables, la Dictadura i el desenvolupament del capitalisme. Per l'altra, malda per l'organització i la formació de nous dirigents sindicals indispensable per a canviar les coses, és a dir, elaborar un Programa de transformació i força per a posar-ho en pràctica dins d'un context de govern democràtic. En la nova organització, doncs, es palesen les dues característiques més importants del sindicalisme agrari: la claredat de les reivindicacions, tocant de peus a terra, i la voluntat de transformació social, de govern.

Els principals animadors del sindicalisme continuaran sent els joves de les comarques Meridionals i de Ponent. Un dels factors que ajudarà a vertebrar l'organització serà el desenvolupament dels nous mitjans de comunicació i de transport, els quals facilitaràn la coordinació i els desplaçaments, i la revifada del moviment associatiu de tot tipus. L'actitud de Església serà, així mateix, un factor molt important. Les parròquies i les abadies esdevindran els locals de reunió per excel·lència i determinats capellans jugaran un paper capdavanter, si més no, d'animadors. La parròquia, ves per on, torna articular la comunitat rural connectant amb les aspiracions democràtiques dels pagesos. Així ens ho explica l'Andreu Peix en una entrevista publicada a "AGRICULTURA Y SOCIEDAD":

"En la constitución de las Uniones de agricultores intervino también el desarrollo de los nuevos medios de comunicación, que permitieron romper el aislamiento en amplias zonas rurales. En los setenta son ya muchos los agricultores que disponen de coche (lo que no ocurría diez años antes), se mueven más, salen de sus pueblos, especialmente los más jóvenes. Muchos disponen de teléfono lo que permite fijar las convocatorias, respetando siempre las normas de seguridad al uso. Muchos agricultores están ya acostumbrados a las reuniones de noche en la

cooperativa, en los centros culturales o de ocio. Asimismo los movimientos de Iglesia representaron unos centros de formación inestimable. Nadie se extrañaba ya de que entraran o salieran jóvenes de los locales de la Iglesia, de noche, o de que la plaza del pueblo se llenara de coches venidos de lejos. Son muchos los dirigentes que han pasado por la JARC o que fundaron las Uniones, impulsados por grupos de jóvenes sacerdotes". ("AGRICULTURA Y SOCIEDAD", 1984, núm 31)

El primer, doncs, l'organització "bastir una Organització pagesa capaç de donar força als nostres interessos econòmics i a les nostres aspiracions socials". Sobretot, però, la Up era una organització que neixia sota el signe de la mobilitació. I aquestes començaren a intensificar-se fins esclatar de forma massiva i desbordant el sindicatisme vertical en les manifestacions de Tarragona i Lleida, el maig de 1976.

A Montblanc, la festa de S. Antoni Abad del gener de 1975 fou aprofitada per a protestar obertament contra el lliurament obligatori del 10 per cent del vi:

"A Montblanc, durant la desfilada tradicional de la ma- del porc, una de les carrosses exhibia enguany unes pancartes on deia: "SEGURETAT SOCIAL AGRARIA PER AL CAMP" i "NO AL LLIURAMENT DEL VI". Els qui anaven a la carrossa cridaven "NO! NO! NO!" i la multitud va repetir els crits i aplaudir molt". ("TREBALL", 4-II-1975)

El dia 3 de març de 1975, l'Assemblea extraordinària convocada per la Uteco de Lleida davant les limitacions governamentals a l'exportació de l'oli de l'oliva fou desbordada per la presència de tres mil pagesos de les Garrigues i la Segarra. Els pagesos per primer cop parlaren obertament i sense embuts, ja no estaven per masses brocs i els discursos apassionats provocaren el deliri dels assistents. Al capdavant, manifestaren la seva voluntat d'unitat i d'anar a Madrid a protestar si convenia.

El dia 8 d'abril de 1975, vuitanta-quatre primers es manifestaren davant la casa sindical d'Amposta per tal de protestar de l'atur i crisi profunda que atravesaven els treballadors eventuais del camp. L'endemà són rebuts pel delegat provincial de sindicats de Tarragona, que promet lliurar de formar immediata 150.000 pessetes per parar la primera sotragada.

La celebració de la tradicional romeria dels pagesos de la Terra Alta a Font-Calda, balneari situat a vuit quilòmetres de Gandesa, coincidí l'any 1975 amb el Primer de Maig i canvià de color. El balneari aparegué amb una gran pintada on es llegia: "Fora la Dictadura", "Llibertat", "Democràcia", "Fora Baco-Vin" (empresa

monopolista envasadora de vins). Pels voltants s'escamparen gran quantitat de fulls on es denunciava la política agrària del règim franquista tot acribant amb el lema històric de "La terra per a qui la treballa". La Guàrdia Civil, a corre-cuita, esborrà les pintades i recollí els fulls abans no arribessin al balneari el Governador Civil de Tarragona, el President de la Diputació i d'altres autoritats. Tanmateix, el ressò de l'acció s'escampà per tota la comarca.

El mes de setembre esclata la "guerra del tomàquet" a Extremadura i afectà, així mateix, Amposta, on els pagesos decidiren realitzar una vaga de quatre dies amb l'objectiu de pressionar el govern a una fixació de cinc pessetes per quilo. La decisió fou criticada i combatuda pel president de la Cambra Arrossera, Francesc Margalef, en una assemblea de l'entitat que esdevingué tumultuosa. Un pagès s'atreví per primer cop a fitar els ulls del cacic Margalef i rebatre les seves argumentacions una per una. Margalef ordenà la seva expulsió i les tres quartes parts dels assistents abandonaren l'assemblea en solidaritat i desacord amb el president. La vaga fou un èxit i obri les portes al títol de la candidatura democràtica en les eleccions de la Germandat. Les coses començaren a canviar de debò, mesos més tard Margalef perdia el control de la Cambra Arrossera i aquesta es pronunciava públicament a favor de la petició d'Amnistia.

L'any 1975 es tancava amb la renovació de les Germandats, les quals, en bona mesura, canviarien de color. La Up impugnà les eleccions de la Cosa a Girona. Paral·lelament, els pagesos de la conurbació urbana de Barcelona posen el crit al cel davant la desaparició de les terres de conreu. No n'hi havia prou amb els baixos preus que els pagava el majorista ni amb l'augment dels costos de producció, ara i aquí els hi volien prendre la terra. En aquest sentit es manifestaren tres-cents pagesos del Vallès Oriental reunits en una assemblea per a impugnar el Pla Arterial Metropolità que se'ls menjava les millors terres de conreu. No s'hi oposaven a les necessitats imposades pel creixement del model urbà-industrial, només demanaven control democràtic del procés i garantia de continuïtat de les seves explotacions.

L'embranchida definitiva de la Up es produeix l'any 1976, que s'inicia amb la celebració de la II Assemblea i la seva presentació pública, continua amb les manifestacions massives de Tarragona i Lleida, i clou amb la convocatòria i realització del I Congrés.

El dia 18 de gener se celebra la II Assemblea de la Up, precedida de diferents assemblees comarcals, amb l'assistència de seixanta delegats representants de les comarques següents: Vallès Oriental, Vallès Occidental, Alt Empordà, Baix Empordà, Garraf, Baix Llobregat, Anoia, Alt Camp, Baix Camp, Alt Penedès, Baix

Penedès, Conca de Barberà, Ribera d'Ebre, Priorat, Baix Ebre-Montsià, Terra Alta, Osona, Solsonès, Bages, Segarra, Alt Urgell, Sòria (Pla de Lleida) i Garrigues. A més a més de tres delegats en representació dels tècnics. Així, doncs, l'organització s'estenia de les comarques Meridionals i de Ponent a les comarques Centrals i Septentrionals. La II Assemblea de la Up decidí adherir-se formalment a l'Assemblea de Catalunya i al Congrés de Cultura Catalana. Així mateix, s'aprova els contactes establerts amb organitzacions pageses de la resta de l'Estat i les passes en vers la constitució d'una coordinadora general. D'aquestes trobades, anomenades "Encuentros de Comisiones Campesinas", neixerà, el mes de novembre de 1976, la "Coordinadora de Organizaciones de Agricultores y Ganaderos" (Coag) (52). La Up subratllarà la conveniència d'establir lligams de manera especial amb les organitzacions pageses de les Illes i el País Valencià.

La pagesia bullia a les comarques Meridionals, per un costat a Amposta una manifestació convocada per la Germandat aplegava més de cinc-cents jornalers precedits per una pancarta que pregonava "VOLEM TREBALL!", per l'altre, al camp de Tarragona i s'alçen veus que demanen una acció contundent. El 25 de març, l'assemblea provincial de la Cosa de Tarragona aprova treure els tractors a la carretera el dia 15 d'abril. La resolució, malgrat les presseions dels dirigents verticalistes, és aprovada per 234 vots a favor, 165 en contra, 58 abstencions i 7 vots nuls. El dia 3 d'abril, una nova assemblea de la Cosa ratifica l'acord i sol·licita el permís governatiu, que, tanmateix, serà denegat. Tot amb tot, després de forts estires i arronses, es pacta l'autorització d'una manifestació a la ciutat de Tarragona, la qual esdevindrà la prova de foc del nou sindicalisme agrari democràtic.

La Up del camp de Tarragona mobilitza tots els seus efectius i difon una proclama sota un lema que farà fortuna: "Volem viure de la terra". El diumenge 9 de maig, el Secretariat permanent de la Up treu un comunicat convidant tots els pagesos a participar en la manifestació del dimarts a Tarragona. El dia 11 de maig és, sens dubtes, una data històrica pel sindicalisme agrari català: deu mil pagesos es manifesten enlairant més de dues-centes pancartes per la rambla de Tarragona fins les portes del Govern Civil.

La manifestació fou acompanyada per aplaudiments encoratjosos per part dels vianants. Quan a la façana de la Delegació Universitària va aparèixer la pancarta "La Universitat amb els pagesos", foren aquests els qui varen aplaudir, bo i convidant els estudiants a participar en la seva manifestació. No debades, molts dels estudiants eren fills seus. Així, doncs, per primer cop pares i fills anaven de bracet en manifestació. Tot just arribaren a la porta del Govern Civil es produí un incident ple de tensió i emoció. Un dels guàrdies civils, visiblement nerviós, intenta

frenar l'avenç de la marxa tot amenaçant amb la metrallera. Aleshores, el "Valent" de l'Aleixar, alt com un Sant Pau, passa al capdavant deixant-se caure de genollons i tot descordant-se la usua camisa vermella els escridassà: "mateu-me d'un tret, ja és l'únic que us resta per fer". Per uns instants el silenci ho cobrí tot i la sang es glaçà, allò podia acabar com el rosari de l'aurora. A la fi, els guàrdies civils donaren un pas endarrera i els manifestants, refets de l'ensurt, anaren llançant les pancartes davant la porta formant una impressionant muntanya de proclames.

L'èxit de la manifestació de Tarragona esperonà els pagesos de Lleida, que la convocaren pel dia 25 de maig. De fet, els pagesos n'estaven fregits pel tema de l'oli. El 13 de febrer més de mil pagesos de les Garrigues i la Segarra havien discutit apassionadament el problema de l'oli i donat un ultimàtum a les autoritats corresponents. El dia 3 de maig van ser detinguts tres membres de la Up acusats d'haver penjat una pancarta en un edifici en construcció de les Borges Blanques, en la qual es feia referència a les reivindicacions dels oliverers de les Garrigues. Els tres detinguts eren Josep Pau, d'Arbeca, Josep Duc, de l'Espluga Calba, i Modest Panadès, de Belianes. Dos dies després eren posats en llibertat i multats amb cinc mil pessetes cada un.

Entre quinze i vint mil pagesos es manifestaren pels carrers de la ciutat de Lleida, el dia 25 de maig. La manifestació demostrà la força i representativitat de la Up, car els pagesos desobeïnt les indicacions dels dirigents verticalistes, que proposaven un recorregut marginal per la ciutat, seguiren l'itinerari previst i passaren pel bell mig de les Rambles de Ferran. Darrere les pancartes de la Up: "Pa a quaranta, blat a deu: robaron", "Com més treballem, més hi perdem", "Les Garrigues víctimes dels monopolis", "Volem preus justos, perquè volem viure", "Volem reforma agrària i sindicat lliure i unitari"...; malgrat les amenaces i la pluja a bots i barrals, s'aplegaren més de deu mil pagesos, que decidiren cloure-la davant la Casa Sindical. El civisme dels manifestants fou violat per la intervenció dura de les Brigades Antidisturbis de la Policia Armada, que dispersà els pagesos amb el llançament de pots de fum i bales de goma.

A les comarques gironines els tocà el torn tres mesos després, el mes d'agost, amb la manifestació celebrada a Torroella de Montgrí en protesta per la contaminació del riu Ter. Tot amb tot, la Up, després de les grans mobilitzacions de la primavera, centra ara els seus esforços en la preparació del seu Congrés, convocat pel 28 de novembre a l'Espluga de Francolí. L'objectiu, explicitat en la convocatòria, era novament de caràcter organitzatiu: "Cap poble de Catalunya sense la Unió de Pagesos". En aquest sentit, es programen presentacions

públiques arreu de les comarques, s'aprofita el moviment cívic creat al voltant de "La marxa per la llibertat" per a difondre el seu missatge i s'obren nous espais de intervenció en els mitjans d'informació legals, principalment diaris i ràdios.

El Congrés de la Up fou un èxit total i absolut, amb una participació massiva i un ambient festiu que palesava la seva força i vitalitat. Un èxit, en bona mesura, degut a la seva caracterització i preparació, inspirada, també, en la millor tradició del sindicalisme agrari català. La redacció de les cinc ponències fou encomanada a diferents comarques (53) i discutides, totes elles, amb antenoritat a cada comarca. En aquest sentit, s'estimulava el caràcter horitzontal i assembleari de l'organització. Les propostes sorgien de la base, no del Secretariat, i la seva discussió era prèvia i apiegava el conjunt dels afiliats. Abans del Congrés, doncs, tot era coll avall i només restava ratificar i fer públiques les resolucions. I així, el Congrés esdevenia una plàcida digestió. En aquest primer Congrés, sens dubtes, de Festa Major.

L'elecció de l'Espluga de Francolí tampoc era aliena al passat i present deisindicalisme agrari. D'una banda, la Conca de Barberà havia estat el bressol del cooperativisme català, tant del revolucionari com del reformista (tot i que, el fet de celebrar-se a l'Espluga i realitzar-se un homenatge, merescut, és clar, a Josep M. Rendé, entosquí la tradició revolucionària de Barberà), i pedrera de dirigents sindicals de gran volada. Per l'altra, aleshores, era una de les zones on la Up havia arrelat amb més força i a on s'havia assolit un espai de lliberament considerable. Era, com pregonaven, agosaradament, el bellugadís moviment juvenil: "La Conca roja". No debades, però, fou la Joventut Comunista de Catalunya qui se'n féu càrrec del servei d'ordre i confeccionà les dues grans pancartes que presidien la façana del local, "I CONGRES DE LA UNIO DE PAGESOS", i la sala d'actes, "VOLEM VIURE DE LA TERRA".

L'obertura del Congrés anà a càrrec d'En Pep Jai (Josep Vidal), el vell dirigent sindical d'El Vendrell, qui afirmà: "la pagesia catalana és aquí, és a dir, que no ha mort". Conrad Rebull, de l'Alforja, va dir que "hem de perdre la por, ja que més val perdre una collita que treballar sempre per a ella". Josep Pau, d'Arbeca, va subratllar que no s'han d'enfrontar els treballadors dels camp amb els de la ciutat, i que "la por, la vencerem amb la unió". La intervenció més emotiva fou la de Ramon Mas, un dels dirigents històrics de la Unió de Rabassaires, de Sant Cugat del Vallès, que feu una defensa vibrant dels interessos de la pagesia i acusà de selvatges les expropiacions de terres realitzades als pagesos del Vallès. I digué emocionat:

"Ens han robat les Cooperatives, el Sindicat, on viuen els buròcrates... Jo he defensat els pagesos contra això que en diuen "Hermanadas Agrícolas de Labradores y Ganaderos", que és una "Hermandad" on ningú se sent germà de l'altre, on no hi han pagesos, i de "ganadero" només n'hi ha un: el secretari del sindicat vertical" (es refereix a Mombiedro de la Torre). Una forta ovació, impressionant, dels pagesos a peu dret homenatjà aquestes paraules de Ramon Mas. Es donaren visques a l'Unió de Rabassaires". ("LA VEU DEL CAMP CATALA", núm 65)

En el Congrés participaren prop de dos mil pagesos vinguts d'arreu del Principat. La Up havia assolit el seu principal objectiu: estendre la seva organització a tot Catalunya, només la Vall d'Aran i algunes comarques gironines palesaven déficits organitzatius importants. La Up no donà cap tipus de dada sobre el nombre d'afiliats però, indirectament, feu esment de la distribució de quatre mil bons d'ajut, que foren adquirits en un tres i no res. Les adhesions rebudes expressaven l'ample consens social de que en gaudia i, de retop, el reconeixement de la pràctica totalitat de les forces polítiques democràtiques bo i respectant el seu caràcter unitari i independent. Tot era a punt per iniciar la gran batalla: el desmantellament del sindicalisme vertical i el reconeixement, entre d'altres, de la llibertat sindical.

Les campanyes de reunions i recollides de signatures, com en el cas de la llet a les comarques de Girona i Osona, es produeixen a tot arreu i en tots els sectors. Les assemblees prenen un caràcter massiu -com la de l'atmella a Balaguer, la de l'oli a la Granadella, la del panís a Linyola, o la general de Tarragona, amb més de cinc mil assistents- i d'oberta confrontació amb l'Administració. Aquesta, entretant, dóna una de freda i una altra de calenta. No sap per on girar-se i l'arbitrarietat en la concessió de permisos de reunió i manifestació treu de polleguera els pagesos de tot l'Estat. A mitats de febrer i arran de les expropiacions vergonyoses d'As Encrobas, la Coag fa public un comunicat especialment dur i que, en altres coses, diu:

"Es preciso denunciar una vez más las discriminación de la que es objeto el campo: multitud de prohibiciones (incluso asambleas y congresos constituyentes de diferentes organizaciones campesinas democráticas como los casos de Aragón, La Rioja, Murcia, Albacete, etc.), falta de libertades, ausencia de reconocimiento de los derechos políticos, económicos y sindicales. Todo esto pone de manifiesto que la situación en la agricultura practicamente no ha vanado. La democratización constantemente predicada no ha llegado al campo que permanece casi en las mismas condiciones que los años de la dictadura".

I en aquest clima prou carregat, la suspensió per ordre governativa de l'Assemblea de la "Unión de Agricultores y Ganaderos de la Rioja Alta", provoca la sortida dels tractors a la carretera, el dia 19 de febrer a S. Domingo de la Calzada i l'endemà a tota la Rioja. En pocs dies, les carreteres de les províncies de Saragossa, Navarra, Burgos i León, s'omplen de tractors. Els dies 25 i 26 de febrer se celebren reunions a totes les comarques catalanes per a estudiar la sortida amb els tractors a la carretera. El mateix dia 26, el Secretariat permanent de la Coag cnda a la sortida a la carretera de totes les organitzacions.

Del 27 de febrer al 5 de març de 1977, es produeix la sortida generalitzada de tractors a les carreteres catalanes; la vaga dels tractors anomenada, posteriorment, la primera tractorada. L'acció es desenvolupa forma espontània i en cascada, a mesura de les resolucions adoptades en els diferents pobles i comarques. Aquest grau d'espontaneïtat és la principal característica d'aquesta primera tractorada, així com el moviment assembleari que desferma. La Up, és clar, l'estimularà però no la dirigirà. La retirada de tractors, recomanada per la Up, haurà de ser retindada per les diferents assemblees.

La cronologia dels fets ("LA TERRA", març del 1977) és, succintament, la següent: el diumenge 27 de febrer es concentren a Sidamon dos-cents tractors del Pla d'Urgell; l'endemà segueixen l'exemple els pagesos de la Conca de Barberà; el dia 1 s'incorporen les comarques de la Segarra, Noguera, Alt Camp, Tarragonès i Montsià, ja són prop de 3.000 a Catalunya i 25.000 a tot l'Estat; el dia 2 la tractorada s'estén a totes les comarques Medionals i de Ponent i comença a l'Alt Penedès i el Maresme (s'adhereix a la vaga la Coordinadora d'Organitzacions Sindicals, formada per Ccoo, Ugt, Cnt, Soc i Uso), ja passen de 7.000 a Catalunya i de 45.000 a tot l'Estat; el dia 3 s'hi sumen les comarques gironines i l'Osona, la xifra de tractors s'eleva a 10.000 a Catalunya i 80.000 a l'Estat; el dia 4 la vaga es gairebé total amb 14.000 tractors a Catalunya i 100.000 a vint-i-dues províncies de l'Estat, es fa pública l'adhesió de la Comissió Permanent de l'Assemblea de Catalunya i dels alumnes i professors de l'Escola de Pèntis i Tècnics Agrícoles de Barcelona; el dia 5, quan es decideix desconvocar la vaga, passen de 13.000 els tractors estacionats en més de trenta-cinc indrets de Catalunya.

La plataforma reivindicativa es podria resumir en tres punts: llibertat sindical, Seguretat Social Equiparada i revisió de preus. Durant el desenvolupament de la vaga s'afegiren les peticions de desmantellament de les Cambres i Germandats oficials i de la Cosa, així com la dimissió dels seus dirigents i del Governador Civil de Girona per la seva actitud repressiva, i l'exigència de que el President Suárez i el ministre d'Agricultura, Fernando Abril Martorell, rebés la Comissió Negociadora d'organitzacions Sindicals pageses.

Els testimonis recollits per Ignasi Aldomà sobre la vaga de tractors al Pla d'Urgell, el rovell de l'ou de la mobilització, palesen la espontaneïtat de la qual abans feiem esment. Destaquem, pel que significa de canvi en els centres de relació social dels joves pagesos, aquests dos testimonis: "Diumenge, el primer dia de la tractorada, només surt un tractor que és el del delegat. Aquest se n'havia assabentat la nit de dissabte a la discoteca (Golmes); "Diumenge surten dos tractors que s'assebenten de la vaga a la discoteca" (Miralcamp). El mateix podriem dir de la Conca de Barberà, on, a més a més, en determinats pobles, s'aprofità la mitja part de la sessió de cinema dominical per a exposar la necessitat de sortir a la carretera

La mateixa Up, en la primera reflexió realitzada, atribuirà el succés de la vaga a la cultura solidària i democràtica de tradició arrelada a les comunitats rurals, però, així mateix, a la tasca desenvolupada pel sindicalisme democràtic en els darrers anys, que permetrà el seu ressurgiment amb empenta i decisió. Així, doncs, tradició i organització conflueixen en la generalització i desenvolupament de la protesta.

"La "tractorada" en aquest sentit haurà estat la construcció pràctica de l'existència d'una solidaritat pagesa ben arrelada, d'una capacitat d'organització i sentit de disciplina i una clara consciència democràtica que s'ha manifestat a tot hora en la manera de prendre les decisions sense cap mena d'imposició ni dirigisme, estimulant en tot moment la participació de tots els pagesos i convertint-los d'aquesta manera en autèntics protagonistes actius i conscients d'aquestes jornades de lluita. Es evident que, la UNIO DE PAGESOS, ha tingut un paper fonamental en la vaga dels tractors doncs, en tant que sindicat pagès ha realitzat durant aquest darrers anys tot un treball de sensibilització d'aquests dies, ja que un moviment de masses semblant, tots sabem que no es logra fer néixer per generació espontània a no ser que estigui manipulat i dirigit des de les esferes del poder polític. La "Unió" consegüent amb els seus objectius, ha estimulat el moviment pagès des de dins, situats al mateix nivell dels nostres companys, sense protagonismes estènis que de res no serveixen practicant el diàleg i la lliure discussió en assemblees multitudinàries i demostrant a la pràctica, la voluntat ferma i decidida de construir entre tots una UNIO DE PAGESOS i que, al fer-ho de manera lliure i democràtica expressarà necessàriament la voluntat de tota la pagesia de Catalunya". ("LA TERRA", març del 1977)

La tractorada suposarà un salt quantitatiu i qualitatiu en el desenvolupament de la Up. L'afiliació creix a tot arreu i es consoliden les organitzacions locals i comarcals. L'experiència d'aquestes jornades -la participació en les assemblees, les discussions interminables en petits grups, el testimoni dels més vells tot recordant

el sindicalisme agrari democràtic durant la República i la revolució, el contacte amb els moviments democràtics i partits polítics...- afaïçonarà els futurs dirigents sindicals. La vaga, en aquest sentit, ha estat una escola de formació envejable.

El sindicalisme vertical havia fet l'anec, però el sindicalisme democràtic era castrat tot just en el moment en què s'iniciava de debò el canvi polític a l'Estat espanyol. Efectivament, el dia 15 de juny de 1977, el mateix dia de la celebració de les eleccions generals, es publicava el decret de creació de les cambres agràries, com a organismes de representació dels pagesos i hereus del patrimoni sindical. Les cambres agràries, tal com indicava la Up, posaven pals a la roda al desenvolupament del sindicalisme democràtic al camp:

"Perquè no preveuen com a electors i legibles tots els pagesos que treballen directament la terra (absentistes, societats anònimes, ajuntaments i parcel·listes que no tenen res a veure en el treball de la terra que hem vist inscrits en el cens agrari)

Perquè permeten la inclusió en els seus òrgans de govern de nivell provincial organismes i entitats que representen interessos contraris a la pagesia derivant-se'n un claríssim caire verticalista i corporativista.

De la definició de les seves funcions ("consulta y co-laboración") se'n dedueix una clara assumpció de funcions sindicals a les que els sindicats democràtics no volem ni podem renunciar.

Perquè pretenen apoderar-se'n d'uns patrimonis sindicals pagats per tots els pagesos..." (Document aprovat pel Consell Nacional dels dies 24 i 25 d'abril de 1978, Vilafranca del Penedès)

Les eleccions del 15 de juny del 1977 havien obert les portes a una Amnistia, a una legalització dels partits polítics i centrals sindicals, a la formació del govern provisional de la Generalitat de Catalunya, i, al capdavant, a la confecció i aprovació d'una constitució plenament democràtica. Però el sindicalisme agrari democràtic no en treia aigua clara. Així, doncs, el mes de març de 1978 es decidí tornar a treure els tractors a la carretera per tal de pressionar el Govern de la Ucd.

Aquesta segona tractorada serà organitzada i dirigida per la Up. La resposta dels pagesos, malgrat l'amenaça del decret del 13 de gener de 1978 sobre estacionaments massius i intencionats a la via pública (orientat, ben segur, a combatre la forma de manifestació més contundent dels pagesos: la tractorada), serà prou massiva, tot i que no assolirà la cota de participació de l'anterior. D'altra banda, els antics verticalistes i franquistes s'havien reorganitzat i ara plantaran cara

a la mobilització pagesa. Tot arribat tot, en algunes zones, com ara el Pla d'Urgell, la mobilització s'estengué a la resta de sectors productius i serveis esdevenint una vaga general:

"La segona tractorada tindrà molt més les característiques de "vaga" que la primera: atur total al camp, atur solidari de comerços i altres professions rurals, tallada de mercats, retirada de diners del banc. En si la paraula "vaga" definiria millor que el nom popular de "tractorada" les accions que estudiem, donat que en elles no solament intervenen els tractors i tractoristes que acudeixen a la vorera de la carretera". (I. ALDOMA, p. 27)

En aquesta acció, la Up es jugava el seu protagonisme en el futur del camp català. Era, si més no, una prova de força davant la impermeabilitat governamental i una resposta a l'intent de convocar eleccions a cambres. La preparació, organització i desenvolupament de la vaga fou un cop més exemplar. Veiem el cas de Bellcaire d'Urgell:

"La convocatòria es fa mitjançant una assemblea i a través de diverses crides a tot el poble. Durant la vaga hi ha assemblea cada dia a nivell de poble amb la participació de militants i simpatitzants. Es debaten les propostes de cara a l'organització local de la vaga i s'arriba a acords comuns. La vaga és total i només surten els pagesos a fer verd per a les vaques, i portant un permis-segell de la Unió de Pagesos. L'actitud de les autoritats és nefasta i contrària a tot moviment que no sigui manipulat per ells. Hi ha afiliats a altres sindicats, però no n'hi ha cap que dongui la cara. El fet més remarcable és la gran solidaritat de tots els comerços, juntament amb els constructors i altres que tanquen les seves portes. La vaga del 1977 va ser un impuls de tots els pagesos que van dir "ja n'estem tips. Però gairebé ningú vam saber realment per què fèiem la vaga, ni qui era qui l'estava impulsant. Aquest any és el ple reconeixement del sindicat que veritablement lluita per a nosaltres", explica un pagès. Set o vuit voluntaris fan diàriament la vigilància nocturna i vuit persones van a repartir propaganda a Barcelona. Al poble hi ha 95 afiliats a la Unió de Pagesos. Els quatre més forts van a casa per casa per demanar-los que votin a Cambres Agràries. Hi van anar tots els propietaris del Pedris. Gairebé tots els que van a missa acudeixen a votar a Cambres". (Idem, 247)

El govern de la Ucd modifica, amb el decret del 26 d'abril, lleugerament les cambres agràries i convoca les eleccions per el dia 21 de maig. La majoria de les "Uniones" aprofitarà l'avinentsa per a presentar candidatures i la Unió de Pagesos es troba gairebé sola en el boicot a les cambres agràries. I encara en determinades comarques (Tarragonès, Conca de Barberà), algunes assemblees locals de la Up

decidiran participar-hi. La posició, però, del Consell Nacional de la Up i seguida de forma majoritària serà la d'abstenir-se. Paral·lelament, la Up formularà la seva alternativa:

"La nostra alternativa comença amb la creació d'un organisme de Serveis Agraris, exclusivament tècnic, depenent de la Conselleria d'Agricultura i enllaçant amb la tradició de la mateixa Conselleria. La Unió de Pagesos està disposada a treballar per la constitució d'un ampli Consell Agrari que sigui purament consultiu però no pas vinculant per tal de respectar la tasca sindical, ja que entenem que és possible i vàlid el diàleg directe de la Unió de Pagesos amb la Generalitat...". (Document aprovat pel Consell Nacional els dies 24 i 25 d'abril del 1978, Vilafranca del Penedès)

La campanya abstencionista promoguda per la Up combinarà la propaganda a través de fulls, conferències i assemblees, amb la pressió social. Tal com ens ho explica Ignasi Aldomà, referint-se als pobles del Pla d'Urgell: "El dia de les eleccions a Cambres Agràries la presència de la Unió de Pagesos era ostensible vora dels col·legis electorals, tot fiscalitzant qui anava a votar". L'abstenció fou absolutament majoritària, superant el 90 per cent a l'Alt Camp, el Baix Penedès, les Garrigues i el Segrià. Així, doncs, el sindicalisme agrari es trobava en un atzucac: les cambres eren desacreditades com a representants dels pagesos però no s'arbitraven nous instruments i mecanismes de participació sindical (54).

La Up celebrà el seu II Congrés a Cervera, el Primer de Maig de 1979. Si el I Congrés, sota el lema "Volem viure de la terra", havia canalitzat les mobilitzacions dels pagesos; ara, amb el lema "Per la unitat i justícia al camp", pregonava el desig de conservar la força de la unió i la consecució de la plena llibertat sindical al camp amb la recuperació de l'autogovern. Més enllà, les ponències i resolucions del II Congrés palesaven la maduresa i consolidació definitiva del sindicat.

La Up era, malgrat l'abonament per part del govern de la Ucd i d'altres partits polítics conservadors d'altres formacions sindicals, el gran sindicat agrari català per afiliació, prestigi, autoritat moral i propostes programàtiques. Ara, després d'accedir als arxius del sindicat, podem desmentir la xifra emblemàtica de 20.000 afiliats, però podem transcriure amb noms i cognoms els 13.667 afiliats registrats els anys 1977-78. El nombre de 13.667 és prou eloqüent de la seva representativitat entre els pagesos i amb un percentage, el 13 per cent, sobre la població activa agrària superior al dels sindicats dels altres sectors productius. La seva distribució geogràfica palesa el que hem vingut dient fins ara, és a dir, el 75 per cent es situa a les comarques Mencionals i de Ponent i només dues, el Segrià i l'Urgell,

concentren el 11 per cent. Cal destacar l'àmplia afiliació a les comarques del Delta de l'Ebre, indicativa de la preferència dels jornalers adherir-se a la Up abans que als sindicats de classe.

El II Congrés ratifica el model organitzatiu assembleari i horitzontal, territorial i sectorial. El sindicat es dota de dos organismes de direcció i coordinació: la Comissió Permanent i el Consell Nacional, amb representants de totes les comarques i es reuneix tradicionalment cada darrer dissabte de mes a Vilafranca del Penedès. Un dels factors distintius del funcionament de la Up és la seva direcció col·lectiva (55) i la manca de professionalització dels dirigents sindicals, que contuen al capdavant de les seves explotacions. Els únics professionals, que cobren directament del sindicat, són els tècnics i responsables dels diferents serveis: secretaria, assessoria jurídica, confecció de "LA TERRA"... D'aquesta estructura organitzativa i funcionament sindical han sorgit, com ens comenta Andrau Peix, els dirigents i animadors principals:

"En oposición a los dirigentes del sindicato agrario que representa a los grandes empresarios, los líderes de las Uniones habitan todos en poblaciones pequeñas, no tienen estudios superiores, trabajan directamente en su explotación agraria y se han formado "políticamente" en las filas del sindicato. Su vocabulario, sus estrategias, su modo de pensar, están marcados por estas circunstancias. Su selección y su formación sindical se ha realizado desde la base agrícola, reforzado por experiencias previas de trabajo colectivo en otras organizaciones locales.

La mejor formación y el reciclaje de estos líderes es el activismo continuo, así como la preparación y participación en mesas sectoriales, mesas de negociación, comités de gestión y planes de concertación.

Tratándose de sindicatos empresariales, los líderes se mueven continuamente en medio de cifras, planteos económicos, planes de reestructuración por grupos productivos, adaptación a las estructuras comunitarias... Al igual que los nuevos políticos de la democracia, su escuela de formación ha sido el tajo de la acción sindical". ("AGRICULTURA Y SOCIEDAD", núm 31, p. 237)

La Up ha estat un dels pilars bàsics, sovint pres com exemple, del sindicalisme agrari democràtic afaïonat pel moviment reivindicatiu i assembleari dels pagesos d'arreu de l'Estat espanyol. El procés, però, de les diferents "Uniones" ha estat heterogeni en funció de les característiques particulars de cada lloc i, molt especialment, al comportament dels diferents partits polítics que han actuat en el seu interior. Tot amb tot, cal subratllar que la Coag ha funcionat estrictament com a coordinadora i no com organisme de direcció col·lectiva de tipus confederal.

La Up és un sindicat unitari, democràtic i independent, defensor dels interessos econòmics i socials de l'explotació familiar. Podem afegir, com ho feiem al definir la Unió de Rabassaires, l'accepció de partit agrari? Durant els primers anys de la transició democràtica, a molts pobles, la Up esdevingué l'única força social amb capacitat d'elaborar un projecte de transformació, si més no de canvi, i, sobretot, de portar-lo a cap. No endebades, a les primeres eleccions municipals a la majoria de pobles rurals, la candidatura democràtica, amb el títol d'independents o sota sigles partidistes, era formada per persones provinents del sindicat. Tanmateix, la legalització dels partits polítics i el procés d'institucionalització desenvolupat féu desaparèixer el seu protagonisme polític. La Up, doncs, no és ni actua com un partit agrari, tot i que ha estat una escola de formació per a molts regidors, alcaldes, diputats, senadors i càrrecs de les diferents administracions públiques, de diversos partits polítics:

"Muchos líderes surgidos de las Uniones ocupan puestos relevantes en Cooperativas, Ayuntamientos y Parlamentos autónomos o Central. Para muchos, el paso por las uniones ha significado pues, una formidable plataforma de ascensión social. Esta formación y traspaso a otros puestos significó en su día un cierto "suicidio" del sindicato que tuvo que formar una nueva generación de dirigentes. No obstante, ello ha supuesto una tupida red de sindicalistas en puestos influyentes que, desde allí, colaboran con las Uniones en los momentos de gran trascendencia. De esta forma las Uniones han quedado fuertemente enraizadas en los distintos niveles de nuestra sociedad agraria". (Idem, p. 235)

Deixant de banda la política estrictament institucional, la Up segrega una cultura política pens menyspreuable. La defensa aferrissada de l'explotació familiar la condueix a una confrontació contra els monopolis i grans empreses agroalimentàries. Es, potser, en aquest punt on la Up palesa amb més claretat la seva concepció política socialment transformadora, si més no, de rebuig a un determinat tipus de desenvolupament capitalista. La preocupació de la Up, com afirmà Pep Riera en el discurs de cloenda del II Congrés, realitzat en nom de la Comissió permanent, ultrapassa els plantejaments exclusivament econòmics i s'insereix de ple en l'àmbit més ampli de les relacions socials:

"Avui restem al camp de Catalunya molt pocs pagesos, i bona part d'edat ja avançada, cosa que ens fa adonar de la necessitat urgent d'arbitrar des del govern un conjunt de mesures que frenin, o millor dir que tallin d'una vegada, aquest abandonament dels pobles i de les masies, que a vegades ha semblat una veritable fugida. Si féssim cas, altre cop, dels tradicionals predicadors del desenvolupament econòmic i estudiéssim les explotacions agràries des d'un punt

de vista estrictament capitalista, ben segur que aviat ens vindrien ganes de plegar, convençuts que, si més no molts sectors de la nostra agricultura, no són rendibles, ni ho seran". (UNIO DE PAGESOS, 1979, p. 146)

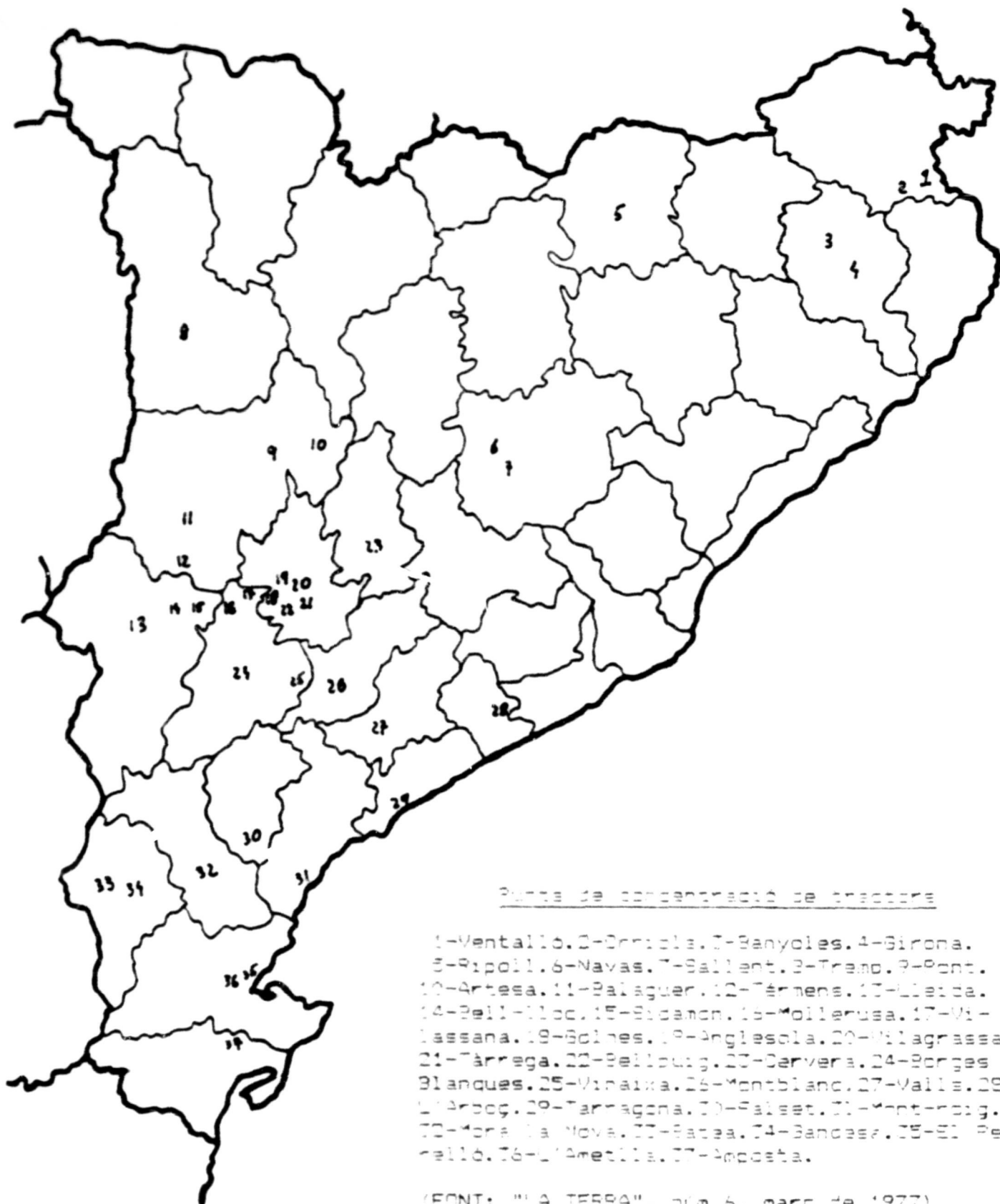
Tot feia pensar, i així ho suggereix l'anàlisi dels documents del II Congrés, que amb l'aprovació de l'Estatut d'Autonomia i l'elecció del Parlament de Catalunya les coses al camp i, concretament, en la vida sindical canviarien definitivament. Tanmateix, no fou així. La majoria parlamentària s'inhibí del tema de les cambres agràries i aquestes continuaran planejant com fantasmes pel camp català. Sense abandonar el seu discurs reivindicatiu, la Up ampliarà i estendrà la seva oferta de serveis. D'aquesta nova orientació en sortirà reforçada i consolidada. Així, de someguer, ho comenta l'Andreu Peix:

"Las Uniones no se han organizado como sindicato de servicios, como función principal. En cambio sus servicios están alcanzando cada vez índices más importantes (...)

Un servicio que está adquiriendo mucha importancia, a partir de los últimos "peinados", es la fiscalidad. Los gestores a menudo se ven impotentes ante la problemática agraria por lo que las Uniones han ido abarcando también esta función. Hoy día, en el seno de las Uniones se encuentran los mejores abogados especializados sobre el tema. De hecho, esta cuestión ha sido la causa de una nueva ola de afiliación. Hacienda, pues, ha participado en ayudar a engrosar las filas de las Uniones". ("AGRI-CULTURA Y SOCIEDAD, núm 31, pp. 243-244)

La Ur presentarà de fet una contradicció, que s'anirà ampliant amb el pas del temps, i la d'una direcció i dirigent majoritàriament pregoners d'un discurs abrandat i radical i vinculats a posicions d'esquerra i la d'una base social molt més moderada socialment i, sobretot, electoralment. Res de nou, tanmateix. Tot amb tot, cal tenir en compte aquest discurs i pensament fortament ideologitzat (56) per tal de comprendre un dels seus èxits indiscutibles, ben segur el més important de tots els assolits, el manteniment del seu caràcter profundament unitari. Mentre totes les plataformes unitàries s'anaven difuminant del paisatge polític català -Assemblea de Catalunya, Entesa dels Catalans, Govern d'Unitat de la Generalitat, Pacte Democràtic Municipal...-, la Up és l'única que aplega en el seu interior militants i simpatitzants de partits de concepció ideològica tan diferent i enfrontats en el terreny polític-institucional, com ara la Ciu, l'Erc, el Psc o el Psuc. Aquesta és una prova de la seva força i de la seva vitalitat.

UNIO DE PAGESOS: LA "TRACTORADA" DE 1977

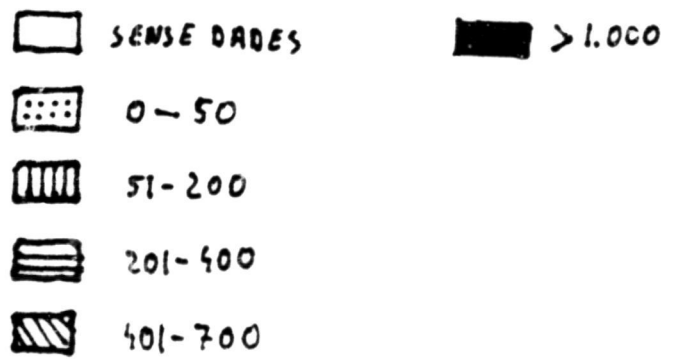
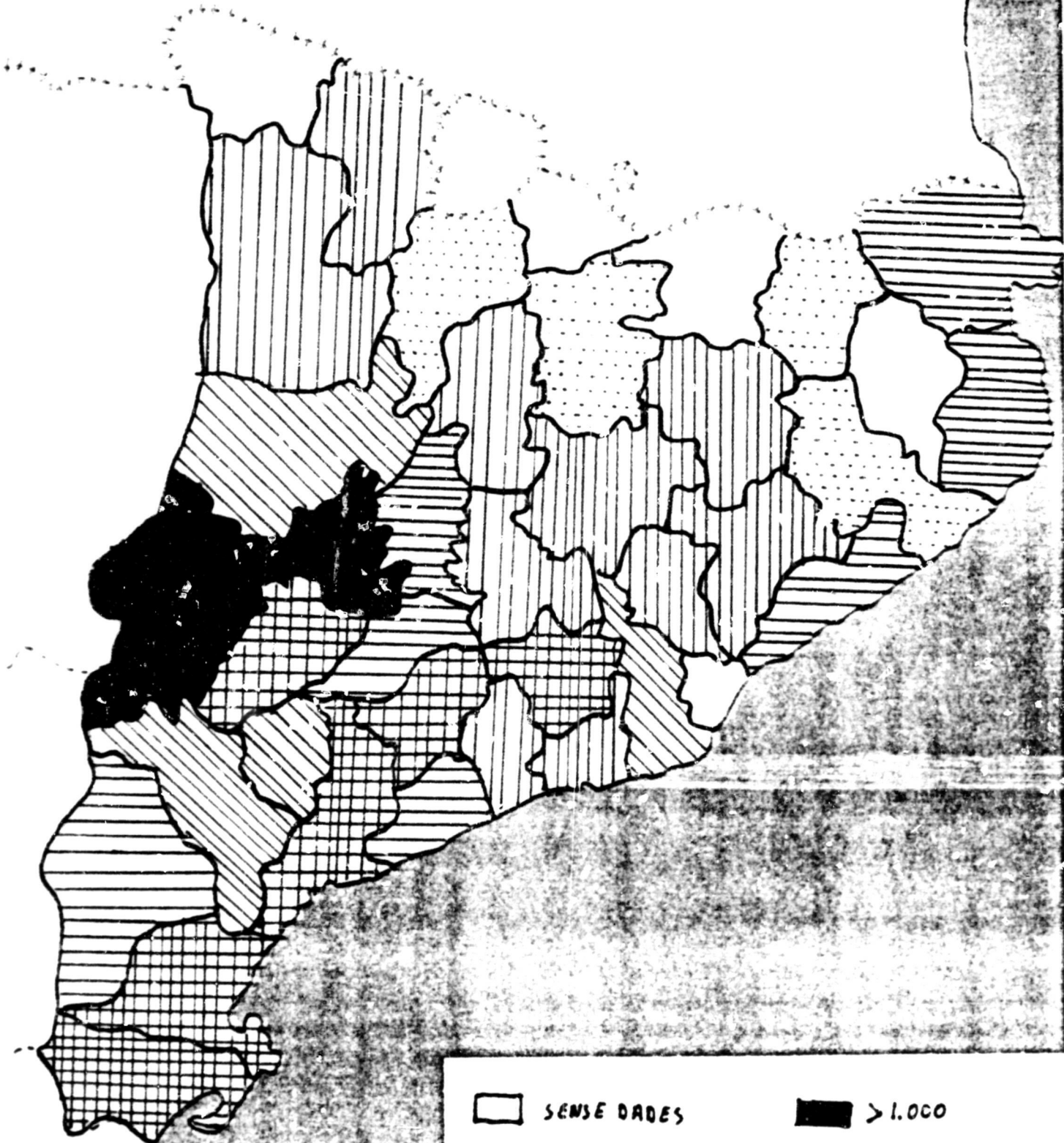

Punta de concentració de tractors

- 1-Ventallo. 2-Orriola. 3-Banyoles. 4-Girona.
- 5-Ripoll. 6-Navas. 7-Sallent. 8-Tremp. 9-Pont.
- 10-Artesa. 11-Palaguer. 12-Tàrruens. 13-Llinda.
- 14-Pell-i-lloc. 15-Sidanon. 16-Mollerusa. 17-Vi-
- lassana. 18-Guines. 19-Anglesola. 20-Vilagrassa.
- 21-Tàrraga. 22-Bellpuig. 23-Cervera. 24-Borges
- Blanques. 25-Vinaixa. 26-Montblanc. 27-Valls. 28-
- L'Arboç. 29-Tarragona. 30-Falset. 31-Mont-roig.
- 32-Móra de la Nova. 33-Sata. 34-Bandesa. 35-El Pe-
- relló. 36-L'Ametlla. 37-Apposta.

(FONT: "LA TERRA", núm 6, març de 1977)

UNIO DE PAGESOS AFILIACIO 1977-78

AFILIACIÓ SINDICAL A LA U.P., TRACTORADES,

I ELECCIONS A CAMBRES AGRÀRIES (1977-1978)

COMARCA	AFILIATS	POBLES	Tractors a les carreteres		Abstenció Cambres %
			1977	1978	
Alt Camp.....	740	20	650	500	90
Alt Empordà.....	345	42	150	420	72
Alt Urgell.....	19	6	-	100	74
Andorra.....	99	24	-	400	79
Alt Penedès.....	700	51	335	500	63
Bages.....	106	27	200	275	69
Baix Camp.....	912	23	700	700	87
Baix Ebre.....	745	11	150	250	71
Baix Empordà.....	256	34	-	400	84
Baix Llobregat..	425	19	-	100	69
Baix Penedès....	176	11	270	150	90
Bergadà.....	48	10	95	200	61
Conca de Barberà	205	12	440	300	54
Garratà.....	59	3	-	80	73
Garrigues.....	275	11	2.500	1.100	90
Garrótxa.....	30	7	-	100	68
Gironès.....	(sense dades)		35	120	63
Marèsme.....	282	20	-	124	66
Montsià.....	781	10	200	550	79
Noguera.....	517	34	1.800	800	85
Osona.....	91	25	50	50	65
Els Pallars.....	170	68	400	500	70
Priorat.....	509	18	165	-	89
Ribera d'Ebre...	449	9	340	400	89
Segarra.....	367	59	2.000	300	82
Segrià.....	1.948	31	1.500	2.700	91
La Selva.....	19	6	-	100	54
Solsonès.....	124	17	-	300	89
Tarragonès.....	365	27	240	310	82
Terra Alta.....	333	7	-	400	80
L'Urgell.....	1.539	37	5.000	2.500	89
Valles Occid.....	100	13	-	100	65
Valles Ori.....	112	21	-	30	87
Catalunya.....	13.667	726	18.110	16.719	

* Sense dades: Barcelonès, Cerdanya, Ripollès : la Vall d'Aran (aquesta amb un 68% d'abstenció a Cambres Agràries)

FONT: elaboració pròpia a partir de l'arxiu de la U.P. (afiliació i pobles), "LA TERRA", núm 6, març 1977 (tractorada de 1977), i I. ALDOMA, pp. 30 i 31, (tractorada 1978 i eleccions a Cambres Agràries).